

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ
Долоо хоног тутмын

Улаанбаатар хот

2006 оны долдугаар сарын 7

№25 (454)

Гарчиг

Нэг. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

347.	Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай	702
348.	Химийн хорт бодисоос хамгаалах тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	707
349.	Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	707
350.	Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	708
351.	Зээлийн ерөнхий хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай	708
352.	Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	708
353.	Өршөөл үзүүлэх тухай	708

Хоёр. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

354.	Тэтгэмж, мөнгөн тусламжийн хэмжээг тогтоох тухай	Дугаар 47	710
355.	Зээлийн ерөнхий хэлэлцээрийг соёрхон баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай	Дугаар 49	710
356.	Монгол Улсын 2005 оны төсвийн гүйцэтгэлийг батлах тухай	Дугаар 51	711
357.	Монгол Улсын 2005 оны төсвийн гүйцэтгэлийг баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай	Дугаар 52	711
358.	Шүүгчид зэрэг дэв олгох журам батлах тухай	Дугаар 53	711
359.	Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай	Дугаар 55	713
360.	Журам батлах тухай	Дугаар 56	714
361.	Төрийн өмчийг 2005-2008 онд хувьчлах, өөрчлөн байгуулах үндсэн чиглэлд өөрчлөлт оруулах тухай	Дугаар 57	716
362.	Үндсэн хуулийн цэцийн 2006 оны 05 дугаар дүгнэлтийн тухай	Дугаар 58	716
363.	Нөхөн сонгууль товлон зарлах тухай	Дугаар 59	716
364.	Нөхөн сонгуулийн зардлын хэмжээг тогтоох тухай	Дугаар 60	717
365.	Ерөнхий хоригийн тухай	Дугаар 61	717
366.	Тамгын газрын дүрэм батлах тухай	Дугаар 62	717
367.	Үндсэн хуулийн цэцийн 2006 оны 06 дугаар дүгнэлтийн тухай	Дугаар 63	721
368.	Комисс байгуулах тухай	Дугаар 64	721
369.	Тэтгэмж, мөнгөн тусламжийн хэмжээг тогтоох тухай тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	Дугаар 66	722

Гурав. МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

370.	С.Даваажаргалыг "Шударга журам" медалиар шагнах тухай	Дугаар 139	722
371.	Ц.Цэвдлоог "Шударга журам" медалиар шагнах тухай	Дугаар 140	722
372.	Төрийн захиргааны зарим албан хаагчдад албан тушаалын зэрэг дэв олгох тухай	Дугаар 141	722

373.	Атангийн Чимэдцогээлд Монгол Улсын гавьяат хуульч цол хүртээх тухай	Дугаар 145	723
374.	Зарим хүнийг одон, медалиар шагнах тухай	Дугаар 146	723

Дөрөв. МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

375.	Ажлаас чөлөөлөх, ажилд түр Томилох тухай	Дугаар 124	724
376.	Ажлаас чөлөөлөх, ажилд түр Томилох тухай	Дугаар 125	724

Тав. МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

377.	Иргэний хуулинд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн 154 дүгээр зүйлийн 154.3, 174 дүгээр зүйлийн 174.2, 174.3 дахь заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг эцэслэн шийдвэрлэсэн тухай	Дугаар 02	725
------	--	-----------	-----

Зургаа. МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

378.	Эрчим хүчний тухай хуулийн зарим зүйл, заалтыг тайлбарлах тухай	Дугаар 26	729
379.	Эрүүгийн хуулийн 24 дүгээр бүлгийн зарим зүйл заалтыг тайлбарлах тухай	Дугаар 27	730

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2006 оны 5 дугаар сарын 25-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Энэ хуулийн зорилт нь химийн хорт болон аюултай бодисыг экспортлох, импортлох, Монгол Улсын хилээр дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэх, хадгалах, худалдах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах, хяналт тавихтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Хууль тогтоомж

2.1. Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн

хууль¹, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль², Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль³, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль⁴, Аюултай хог хаягдлын импорт, хил дамжуулан тээвэрлэлтийг хориглох, экспортлох тухай хууль⁵, Ахуйн болон үйлдвэрлэлийн хог хаягдлын тухай хууль⁶, Тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль⁷, Гамшгаас хамгаалах тухай хууль⁸, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2. Мансууруулах, сэтгэгдэд нөлөөлөх зэрэг эмийн, түүнчлэн цацраг идэвхт болон хүнсний

¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1992 оны 1 дүгээрт нийтлэгдсэн.

² Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1995 оны 5-6 дугаарт нийтлэгдсэн.

³ Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2001 оны 6 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁴ Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1998 оны 3 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁵ Аюултай хог хаягдлын импорт, хил дамжуулан тээвэрлэлтийг хориглох, экспортлох тухай хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2000 оны 43 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁶ Ахуйн болон үйлдвэрлэлийн хог хаягдлын тухай хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2003 оны 47 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁷ Тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2004 оны 21 дүгээрт нийтлэгдсэн.

⁸ Гамшгаас хамгаалах тухай хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2003 оны 25 дугаарт нийтлэгдсэн.

зориулалттай химийн бодистой холбогдсон харилцааг тусгай хуулиар зохицуулна.

2.3. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёо

3.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1. "химийн хорт бодис" гэж хүний эрүүл мэнд, байгаль орчин, мал, амьтанд хортой нөлөө үзүүлэх, улмаар үхэл, мөхөлд хүргэх үйлчилгээтэй химийн бодис, тэдгээрийн нэгдлийг;

3.1.2. "химийн аюултай бодис" гэж тэсрэмтгий, шатамхай, идэмхий, исэлдүүлэгч, цочромтгой шинж чанартай химийн бодис, тэдгээрийн нэгдлийг;

3.1.3. "хориглосон химийн бодис" гэж Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт хэрэглэхийг хориглосон химийн хорт ба аюултай бодис, тэдгээрийн нэгдлийг;

3.1.4. "хязгаарласан химийн бодис" гэж зөвхөн зөвшөөрсөн газарт, заасан зориулалт, хэмжээ, технологийн дагуу тодорхой хяналтын дор хэрэглэхийг зөвшөөрсөн химийн хорт ба аюултай бодис, тэдгээрийн нэгдлийг;

3.1.5. "пестицид" гэж мал, амьтан, ургамлыг аливаа өвчнөөс сэргийлэх, хөнөөлт шавж, мэрэгч, хогийн ургамлаас хамгаалах зориулалттай химийн бодис, тэдгээрийн нэгдлийг;

3.1.6. "химийн хорт болон аюултай бодисын хаягдал" гэж олон улсын гэрээгээр ашиглахыг хориглосон химийн хорт болон аюултай бодис, түүнчлэн хадгалах, ашиглах хугацаа дууссан буюу чанарын шаардлага хангахгүй болсон, тэрчлэн нэр томъёо, ашиглах хугацаа тодорхойгүй химийн хорт ба аюултай бодис, тэдгээрийн үлдэгдэл болон сав, баглаа боодлыг;

3.1.7. "химийн хорт болон аюултай бодисыг устгах" гэж химийн хорт болон аюултай бодис, тэдгээрийн хаягдлыг хоргүй ба аюулгүй болгон зайлуулахыг;

3.1.8. "эрсдлийн үнэлгээ" гэж химийн хорт болон аюултай бодис, тэдгээрийн нэгдэлтэй харьцах явцад хүний эрүүл мэнд, байгаль орчин, мал, амьтанд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг судлан тогтоож, үнэлгээ өгөх, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах талаар авах арга хэмжээг тодорхойлохыг;

3.1.9. "хүлцэх хэмжээ" гэж химийн хорт болон аюултай бодисын хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхгүй байх хамгийн дээд агууламжийг.

4 дүгээр зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодисын ангилал

4.1. Химийн бодисыг шинж чанар, үзүүлэх нөлөөллөөр нь:

4.1.1. хүний эрүүл мэндэд;

4.1.2. байгаль орчинд;

4.1.3. мал, амьтанд хортой ба аюултай гэж тус тус ангилна.

4.2. Энэ хуулийн 4.1-д заасан ангилалд багтах химийн хорт болон аюултай бодисын жагсаалтыг байгаль орчны болон эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүд хамтран батална.

5 дугаар зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодистой холбогдох үйл ажиллагааны зөвшөөрөл

5.1. Химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох, үйлдвэрлэх, худалдах, ашиглах зөвшөөрлийг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд заасны дагуу олгоно.

6 дугаар зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодистой холбогдох үйл ажиллагааг зохицуулах

6.1. Химийн хорт болон аюултай бодистой холбогдох үйл ажиллагааг зохицуулах, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах талаар байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

6.1.1. химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох, хил дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэх, худалдах журмыг үйлдвэр, худалдааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран батлах;

6.1.2. химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журмыг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв болон онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагатай хамтран батлах;

6.1.3. ашиглаж болох пестицид, химийн бордоо, ахуйн хортон шавж, мэрэгч устгалын болон ариутгал, халдваргүйтгэлийн бодисын жагсаалт, тэдгээрийн ашиглалтын хэмжээг хүнс, хөдөө аж ахуйн болон эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран жил бүр шинэчлэн батлах;

6.1.4. энэ хуулийн 6.1.3-т заасан бодисыг түрших, ашиглах журмыг хүнс, хөдөө аж ахуйн болон эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран батлах;

6.1.5. химийн хорт болон аюултай бодисын эрсдлийн үнэлгээ хийх журмыг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв болон онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагатай хамтран батлах;

6.1.6. Монгол Улсад ашиглахыг хориглосон буюу хязгаарласан химийн хорт болон аюултай бодисын жагсаалтыг тухай бүр шинэчлэн баталгаажуулах арга хэмжээ авч олон улсын байгууллагад мэдээлэх;

6.1.7. химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох, хил дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэх, хадгалах, худалдах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах үйл ажиллагааны мэдээ, тайланг нэгтгэж, мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх;

6.1.8. химийн хорт болон аюултай бодис ашигласан үйл ажиллагааны нэгдсэн тайланг жил бүр гаргах;

6.1.9. химийн хорт болон аюултай бодис ашиглахтай холбогдсон үйл ажиллагааг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, шаардлагатай зөвлөмж гаргах;

6.1.10. химийн хорт болон аюултай бодисын асуудлаар олон улсын байгууллагатай мэдээлэл солилцох, эдгээр бодисын физик, химийн болон хор аюулын шинж чанар, осол, эрсдлийн үед авах арга хэмжээ, тухайн бодис, түүний хольц, хаягдлыг устгах аргачлал, тээвэрлэх аргын талаархи мэдээллээр иргэдийг хангах;

6.1.11. Монгол Улсын нэгдэн орсон химийн хорт болон аюултай бодисын талаархи олон улсын гэрээг хэрэгжүүлэх ажлыг өөрийн бүрэн эрхийн хүрээнд эрхлэх;

6.1.12. химийн хорт болон аюултай бодисын нөлөөллөөс үндэсний аюулгүй байдал, хүний эрүүл мэнд, байгаль орчин, мал, амьтанд учирсан хор хөнөөлийг арилгахад олон улсын байгууллагаас тусламж хүсэх саналыг Засгийн газарт тавих.

6.2. Химийн хорт болон аюултай бодисын бодлого, зохицуулалтын асуудлаар мэргэжлийн санал, дүгнэлт гаргах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус Үндэсний зөвлөл Ерөнхий сайдын дэргэд, салбар зөвлөл холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллага болон аймаг, нийслэлийн Засаг даргын дэргэд ажиллах бөгөөд Үндэсний зөвлөлийн дүрэм, бүрэлдэхүүнийг Засгийн газар батална.

6.3. Цэргийн зориулалттай химийн хорт болон аюултай бодистой холбогдох үйл ажиллагааг батлан хамгаалахын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хариуцах бөгөөд энэхүү үйл ажиллагаатай холбогдолтой тайлан, мэдээг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад ирүүлнэ.

6.4. Энэ хуулийн 6.1.6-д заасан хориглосон буюу хязгаарласан бодисын жагсаалтыг Засгийн газар батална.

7 дугаар зүйл. Мэдээллийн нэгдсэн сан

7.1. Энэ хуулийн 6.1.7-д заасан мэдээллийн нэгдсэн сан нь химийн хорт болон аюултай бодисын олон улсын мэдээллийн сан, түүний жишигт нийцүүлэн бүрдүүлсэн улсын мэдээллийн нэгдсэн сангаас бүрдэнэ.

7.2. Эрүүл мэнд, хүнс, хөдөө аж ахуй, үйлдвэр, худалдаа, хил, гаалийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв болон холбогдох бусад байгууллага нь салбарын чиг үүрэгтэй уялдсан химийн хорт болон аюултай бодисын мэдээллийн сантай байх бөгөөд эдгээр нь энэ хуулийн 7.1-д заасан мэдээллийн нэгдсэн сангийн бүрэлдэхүүнд багтаж түүнтэй сүлжээгээр холбогдсон байна.

7.3. Энэ хуулийн 7.2-г заасан сангаас мөн хуулийн 6.1.10-д заасан мэдээ, мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад үнэ төлбөргүй олгоно.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Химийн хорт болон аюултай бодистой холбогдох үйл ажиллагааг зохицуулахад тавих үндсэн шаардлага

8 дугаар зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодисоос хамгаалахад тавих үндсэн шаардлага

8.1. Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох, хилээр дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэх, хадгалах, худалдах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах явцад хүний эрүүл мэнд, байгаль орчин, мал, амьтанд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, гарсан хор уршгийг арилгах арга хэмжээг өөрийн зардлаар авч хэрэгжүүлнэ.

8.2. Энэ хуулийн 8.1-д заасан үйл ажиллагаа эрхэлж буй иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь холбогдох хууль тогтоомж, аюулгүй ажиллагааны дүрэм, технологийн горимыг дагаж мөрдөнө.

8.3. Химийн хорт болон аюултай бодис, тэдгээрийн нэгдлийг химийн зэвсгийн болон хорлон сүйтгэх үйл ажиллагааны зориулалтаар экспортлох, импортлох, хилээр дамжуулан тээвэрлэх, үйлдвэрлэх, хадгалах, худалдах, худалдан авах, тээвэрлэх, ашиглах болон бусдад дамжуулахыг хориглоно.

9 дүгээр зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох, хилээр дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэхэд тавих үндсэн шаардлага

9.1. Энэ хуулийн 5.1-д заасны дагуу химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох,

үйлдвэрлэх, ашиглах зөвшөөрөл авахдаа тухайн бодисын талаар дараахь мэдээллийг бүрдүүлнэ:

9.1.1. бодисын нэр, томъёо;

9.1.2. худалдааны болон техникийн

нэр;

9.1.3. олон улсын бүртгэлийн дугаар;

9.1.4. ашиглах газар, зориулалт,

хугацаа, тоо хэмжээ;

9.1.5. физик, химийн болон хор

аюулын шинж чанар;

9.1.6. болзошгүй осол, эрсдлийн үед

авах арга хэмжээ;

9.1.7. үйл ажиллагаа явуулах ажлын байрны дүгнэлт;

9.1.8. тухайн бодис, түүний хольц,

хаягдлыг устгах аргачлал, тээвэрлэх арга.

9.2. Химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох, хилээр дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэхэд энэ хуулийн 6.1.1-д заасны дагуу батлагдсан журмыг мөрдөнө.

10 дугаар зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалахад тавих үндсэн шаардлага

10.1. Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах агуулахын байршлыг холбогдох мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн зохих шатны Засаг дарга тогтооно.

10.2. Химийн хорт болон аюултай бодисыг түүний онцлог шинж чанарыг нь харгалзан зориулалтын тусгай агуулахад энэ хуулийн 6.1.2-т заасны дагуу батлагдсан журмыг баримтлан хадгална.

10.3. Хадгалж байгаа химийн хорт болон аюултай бодисын сав, баглаа боодол нь тухайн бодисын нэр, анхааруулах тэмдэг, аюулын шинж чанарыг тод, томоор бичсэн шошготой байна.

10.4. Химийн хорт болон аюултай бодис алдагдсан тохиолдолд түүнийг эзэмшигч иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь цагдаа, тагнуулын болон холбогдох бусад байгууллагад 24 цагийн дотор мэдэгдэж, эрэн сурвалжлах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхэд бүх талын туслалцаа үзүүлэх үүрэгтэй.

11 дүгээр зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодис худалдахад тавих үндсэн шаардлага

11.1. Тусгай зөвшөөрөл бүхий иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага химийн хорт болон аюултай бодис худалдахдаа худалдан авсан этгээдийн хаяг, бодисын нэр, төрөл, хэмжээ, ашиглах зориулалтыг заасан баримтыг 2 хувь үйлдэн баталгаажуулж, нэг хувийг худалдан авагчид, үлдсэн хувийг өөртөө хадгална.

11.2. Химийн хорт болон аюултай бодисыг энэ хуулийн 6.1.1-д заасны дагуу батлагдсан журмыг баримтлан тусгай цэгээр дамжуулан хүнсний болон бусад төрлийн бараа бүтээгдэхүүнээс тусад нь худалдана.

12 дугаар зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодис тээвэрлэхэд тавих үндсэн шаардлага

12.1. Химийн хорт болон аюултай бодисыг энэ хуулийн 6.1.2-т заасны дагуу батлагдсан журмыг баримтлан техникийн болон аюулгүйн шаардлага хангасан тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэх бөгөөд уг тээврийн хэрэгсэлд анхааруулах тэмдэг, аюулын шинж чанарын тухай санамж байрлуулна.

12.2. Химийн хорт болон аюултай бодис тээвэрлэсний дараа тээврийн хэрэгслийг хоргүйжүүлж аюулгүй болгоно.

12.3. Химийн хорт болон аюултай бодисыг хүн, мал, амьтан болон бараа бүтээгдэхүүнтэй хамт тээвэрлэхийг хориглоно.

12.4. Химийн хорт болон аюултай бодисыг шуудангаар илгээх, нийтийн тээврийн хэрэгслээр болон ердийн хөсгөөр тээвэрлэхийг хориглоно.

13 дугаар зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодис ашиглахад тавих үндсэн шаардлага

13.1. Химийн хорт болон аюултай бодис ашиглахтай холбоотой үйл ажиллагааг хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны нөхцөл, шаардлагыг бүрэн хангасан зориулалтын байр, талбайд явуулна.

13.2. Химийн хорт болон аюултай бодис ашиглах явцад тухайн ажлын байр болон байгаль орчинд эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон химийн хорт болон аюултай бодисын хүлцэх хэмжээг хэтрүүлэхийг хориглоно.

13.3. Химийн хорт болон аюултай бодис ашиглах аж ахуйн нэгж, байгууллага өөрийн аюулгүй ажиллагааны дүрмийг боловсруулан нутаг дэвсгэрийнхээ байгаль орчны болон эрүүл ахуйн улсын байцаагчаар хянуулж мөрдөнө.

13.4. Химийн хорт болон аюултай бодистой харьцах ажилд мэргэжлийн зохих мэдлэг, дадлага туршлагатай 18-аас дээш настай хүнийг ажиллуулна.

13.5. Жирэмсэн болон хөхүүл хүүхэдтэй эмэгтэйг химийн хорт болон аюултай бодистой харьцах ажилд ажиллуулахыг хориглоно.

13.6. Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь химийн хорт болон аюултай бодистой харьцаж

ажиллагчдад аюулгүй ажиллагаа, болзошгүй осол, эрсдлээс сэргийлэх болон анхны тусламж үзүүлэх сургалтыг өөрийн зардлаар зохион байгуулна.

13.7. Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ашиглах химийн хорт болон аюултай бодисын ашиглалт, зарцуулалтын бүртгэл хөтөлж, тайлан мэдээг сум, дүүргийн Засаг даргад жил бүрийн 11 дүгээр сарын 15-ны дотор, төрийн захиргааны төв байгууллагад дараа оны 1 дүгээр сард багтаан хүргүүлнэ.

13.8. Нэр төрөл, шинж чанар, хэрэглэх заавар нь тодорхой бус химийн хорт болон аюултай бодисыг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлт гаргуулаагүй нөхцөлд ашиглахыг хориглоно.

13.9. Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь химийн хорт болон аюултай бодисыг ашиглахдаа энэ хуулийн 6.1.2-т заасны дагуу батлагдсан журмыг мөрдөнө.

14 дүгээр зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодис устгахад тавих үндсэн шаардлага

14.1. Химийн хорт болон аюултай бодисын хаягдлыг холбогдох мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн сум, дүүргийн Засаг даргаас тогтоосон цэгт энэ хуулийн 6.1.2-т зааснаар тогтоосон журмын дагуу хүний эрүүл мэнд, байгаль орчин, мал, амьтанд хоргүй буюу аюулгүй аргаар устгах бөгөөд энэхүү ажиллагаанд тухайн нутаг дэвсгэрийн байгаль орчин, эрүүл ахуйн улсын байцаагч, онцгой байдлын асуудал хариуцсан мэргэжилтнээс бүрдсэн Комиссийг байлцуулна.

14.2. Энэ хуулийн 14.1-д заасан Комисс химийн хорт болон аюултай бодисын хаягдал устгасан тухай акт үйлдэж, сум, дүүргийн Засаг даргад хүргүүлнэ.

15 дугаар зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодисыг улсын хилээр нэвтрүүлэх

15.1. Химийн хорт болон аюултай бодисыг улсын хилээр нэвтрүүлэхэд хилийн мэргэжлийн хяналтын алба хяналт тавина.

15.2. Хилээр нэвтрүүлж байгаа химийн хорт болон аюултай бодисыг хилийн мэргэжлийн хяналтын алба бүртгэж, мэдээг улирал тутам байгаль орчны асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

15.3. Химийн хорт болон аюултай бодисыг улсын хилээр нэвтрүүлэх боомтыг Засгийн газар тогтооно.

15.4. Зохих зөвшөөрөлгүйгээр химийн хорт болон аюултай бодисыг улсын хилээр нэвтрүүлэхийг хориглоно.

16 дугаар зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодисын хүлцэх хэмжээг тогтоох

16.1. Химийн хорт болон аюултай бодисын хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд нөлөөлөх нөлөөллийн хүлцэх хэмжээг стандартаар тогтооно.

17 дугаар зүйл. Эрсдлийн үнэлгээ

17.1. Химийн хорт болон аюултай бодис үйлдвэрлэх, хадгалах, ашиглах үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага тухайн бодисын эрсдлийн үнэлгээг Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн дагуу заавал хийлгэнэ.

17.2. Эрсдлийн үнэлгээнд тухайн химийн хорт болон аюултай бодисын хор, аюулын шинж чанар, болзошгүй эрсдлийг судлан тодорхойлох, түүнээс сэргийлэх арга хэмжээ болон хаягдлыг хоргүйжүүлэн устгах асуудлыг тусгана.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Бусад зүйл

18 дугаар зүйл. Химийн хорт болон аюултай бодистой холбогдох үйл ажиллагаанд тавих хяналт

18.1. Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд улсын мэргэжлийн хяналтын алба хяналт тавина.

18.2. Иргэд, төрийн бус байгууллага нь химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль тогтоомж зөрчигдөж байгаа талаархи санал, хүсэлтээ холбогдох төрийн захиргааны байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлэх эрхтэй.

18.3. Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь химийн хорт болон аюултай бодисын ашиглалт, зарцуулалтад дотоод хяналт тавина.

19 дүгээр зүйл. Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

19.1. Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль тогтоомж зөрчсөн гэм буруутай этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол шүүгч болон улсын байцаагч учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлж дор дурдсан захиргааны шийтгэл ногдуулна:

19.1.1. энэ хуулийн 6.1-д заасны дагуу батлагдсан журам зөрчсөн албан тушаалтныг 30000-60000 төгрөгөөр торгох;

19.1.2. энэ хуулийн 7 дугаар зүйл, 8.1, 8.2-ыг зөрчсөн албан тушаалтныг 30000-60000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 200000-250000 төгрөгөөр торгох;

19.1.3. энэ хуулийн 10 дугаар зүйлд заасныг зөрчсөн иргэнийг 20000-50000, албан тушаалтныг 30000-60000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 150000-200000 төгрөгөөр торгох;

19.1.4. энэ хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасныг зөрчсөн иргэнийг 30000-50000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 200000-250000 төгрөгөөр торгох;

19.1.5. энэ хуулийн 12 дугаар зүйлд заасныг зөрчсөн иргэнийг 20000-50000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 200000-250000 төгрөгөөр торгох;

19.1.6. энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасныг зөрчсөн иргэнийг 20000-40000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 100000-150000 төгрөгөөр торгох;

19.1.7. энэ хуулийн 14 дүгээр зүйлд заасныг зөрчсөн иргэнийг 20000-50000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 100000-250000 төгрөгөөр торгох;

19.1.8. химийн хорт болон аюултай бодистой холбогдсон үйл ажиллагааг эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр явуулсан, түүнчлэн эрсдлийн үнэлгээ хийлгээгүй бол хууль бусаар олсон орлого, ашиглаж байгаа химийн хорт болон аюултай бодисыг хурааж, зөрчил гаргасан иргэнийг 30000-50000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 200000-250000 төгрөгөөр торгох;

19.1.9. энэ хуулийн 15.4-д заасныг зөрчсөн, зөрчихийг завдсан бол хууль бусаар олсон

орлого, химийн хорт болон аюултай бодисыг хурааж, зөрчил гаргасан иргэнийг 50000 хүртэл, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 150000-250000 төгрөгөөр торгох.

19.1.10. энэ хуулийн 18.1, 18.3-ыг зөрчсөн албан тушаалтныг 30000-60000 төгрөгөөр торгох;

19.2. Энэ хуулийн 8.3-ыг зөрчсөн гэм буруутай этгээдэд холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ.

19.3. Химийн хорт болон аюултай бодисыг зориулалтын бусаар ашигласан, болгоомжгүйгээр буюу санаатайгаар бусдын эрүүл мэнд, байгаль орчинд ноцтой хохирол учруулсан бол гэм буруутай этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ.

20 дугаар зүйл. Хохирлыг нөхөн төлүүлэх

20.1. Химийн хорт болон аюултай бодистой холбогдох хууль тогтоомж зөрчиж, хууль бус үйл ажиллагаа явуулсны улмаас бусдын эрүүл мэнд, байгаль орчин, мал, амьтан, эд хөрөнгөд учирсан хохирлыг гэм буруутай этгээдээр нөхөн төлүүлнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2006 оны 5 дугаар сарын 25-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ХИМИЙН ХОРТ БОДИСООС ХАМГААЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Улсын Их Хурлаас 1995 оны 4 дүгээр сарын 14-ний өдөр баталсан Химийн хорт бодисоос хамгаалах тухай хууль хүчингүй болсонд тооцсугай.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль хүчин

төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2006 оны 5 дугаар сарын 25-ны өдөр

Улаанбаатар хот

АЖ АХУЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРОУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн хухай хуулийн 15.6.2 дахь заалтын "байгаль орчин буюу хүний эрүүл мэндэд онцгой аюултай хорт хог хаягдал бүхий үйлдвэрлэл эрхлэх" гэснийг "тэсэрч, дэлбэрэхээс бусад химийн хорт болон аюултай бодис үйлдвэрлэх", 15.6.3 дахь заалтын "химийн онцгой хорт бодис үйлдвэрлэх, импортлох, худалдах, ашиглах, устгах" гэснийг "химийн хорт болон аюултай бодис импортлох, ашиглах", 15.10.4 дэх заалтын "тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгсэл үйлдвэрлэх, импортлох, экспортлох, худалдах, тэсэлгээний

ажил явуулах" гэснийг "химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, худалдах, тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгсэл үйлдвэрлэх, тэсэлгээний ажил явуулах" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2006 оны 5 дугаар сарын 25-ны өдөр

Улаанбаатар хот

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД НӨЛӨӨЛӨХ БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийн 5 дахь заалтын "ослын үнэлгээ" гэснийг "осол, эрсдлийн үнэлгээ," гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрднө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2006 оны 6 дугаар сарын 9-ний өдөр

Улаанбаатар хот

ЗЭЭЛИЙН ЕРӨНХИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭРИЙГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Засгийн газар, БНХАУ-ын Засгийн газар хооронд 2005 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдөр байгуулсан "300.0 сая ам.долларын экспортын хөнгөлөлттэй зээлийн ашиглалтын талаархи Зээлийн ерөнхий хэлэлцээр"-

ийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон баталсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2006 оны 6 дугаар сарын 16-ны өдөр

Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН СОНГУУЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 57.6 дахь хэсгийг дор дурьдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

"57.6. Сонгуулийн ерөнхий хороо нь холбогдох хяналт шалгалтын байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн энэ хуулийн 40.7, 41.9, 42.8-д заасан хөрөнгийг улсын орлого болгох тухай

нэхэмжлэлийг сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүхэд гаргах бөгөөд шүүх уг асуудлыг Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу хянан шийдвэрлэнэ."

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2006 оны 6 дугаар сарын 23-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ӨРШӨӨЛ ҮЗҮҮЛЭХ ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь Их Монгол Улс байгуулагдсаны 800 жилийн ойг тохиолдуулан гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг эрүүгийн хариуцлагаас, ялтанг ял эдлэхээс чөлөөлөхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Өршөөл үзүүлэх тухай хууль тогтоомж

2.1. Өршөөл үзүүлэх тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, Эрүүгийн хууль², Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль³, энэ хуулиас бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл. Хууль үйлчлэх цаг хугацаа

3.1. Энэ хууль 2006 оны 6 дугаар сарын 23-ны өдрөөс /6 сарын 22-ны 24.00 цагаас/ өмнө гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдэд хамаарна.

¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1992 оны 1 дүгээрт нийтлэгдсэн.

² Монгол Улсын Эрүүгийн хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2002 оны 5 дугаарт нийтлэгдсэн.

³ Монгол Улсын Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2002 оны 6 дугаарт нийтлэгдсэн.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Өршөөл үзүүлэх хэлбэр, хүрээ, хэмжээ

4 дүгээр зүйл. Ялаас өршөөн хэлтрүүлэх

4.1. Гэмт хэрэг үйлдэж, анх удаа хорих ялаар шийтгүүлсэн дор дурдсан ялтны шүүхээс оногдуулсан ялын хугацааг харгалзахгүйгээр эдлээгүй үлдсэн үндсэн болон нэмэгдэл ялыг өршөөн хэлтрүүлнэ:

4.1.1. арван найман насанд хүрээгүй байхдаа үйлдсэн гэмт хэрэгт ял эдэлж байгаа;

4.1.2. арван найман насанд хүрээгүй хүүхэдтэй эмэгтэйчүүд болон жирэмсэн эмэгтэйчүүд;

4.1.3. өөрийн шууд асрамжид байгаа арван найм хүртэл насны хагас өнчин хүүхэдтэй эрэгтэйчүүд;

4.1.4. ял эдэлж байхдаа бие махбодидоо санаатайгаар гэмтэл учруулснаас бусад шалтгаанаар хөдөлмөрийн чадвараа 70 ба түүнээс дээш хувиар алдаж тахир дутуу болсон хүмүүс;

4.1.5. жараас дээш насны эрэгтэйчүүд, тавин таваас дээш насны эмэгтэйчүүд;

4.1.6. арван найман насанд хүрээгүй хүүхэд.

4.2. Энэ хуулийн 4.1.6-д заасан этгээдэд энэ хуулийн 8.1.7 дахь заалт хамаарахгүй.

4.3. Болгоомжгүй гэмт хэрэг үйлдэж анх удаа хорих ял шийтгүүлсэн ялтны эдлээгүй үлдсэн үндсэн болон нэмэгдэл ялыг өршөөн хэлтрүүлнэ.

4.4. Хорихоос өөр төрлийн хөнгөн ял шийтгүүлсэн, түүнчлэн хүндэвтэр гэмт хэрэг үйлдэж, анх удаа хорих ял шийтгүүлсэн ялтны эдлээгүй үлдсэн үндсэн болон нэмэгдэл ялыг өршөөн хэлтрүүлнэ.

5 дугаар зүйл. Ялаас өршөөн хасах

5.1. Дор дурдсан ялтны эдлээгүй үлдсэн ялыг дараахь байдлаар өршөөн хасна:

5.1.1. хүнд гэмт хэрэг үйлдэж хорих ял шийтгүүлсэн ялтны эдлээгүй үлдсэн хорих ялаас гурван жилийг;

5.1.2. онц хүнд гэмт хэрэг үйлдэж хорих ял шийтгүүлсэн ялтны эдлээгүй үлдсэн хорих ялаас хоёр жилийг.

6 дугаар зүйл. Зарим хугацааг хэрэгсэхгүй болгох

6.1. Дор дурдсан хугацааг хэрэгсэхгүй болгоно:

6.1.1. энэ хууль хүчин төгөлдөр болохоос өмнө ял эдэлж дууссан этгээдийн Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн 78 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан ялгүй болох хугацаанаас үлдсэн хугацааг;

6.1.2. хорих ялыг нь тэнссэн этгээдийн хянан харгалзах хугацаанаас үлдсэн хугацааг;

6.1.3. хорих газраас тэнсэн суллагдсан этгээдийн хянан харгалзах хугацаанаас үлдсэн хугацааг;

6.1.4. насанд хүрээгүй этгээдэд хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоол биелүүлэхийг хойшуулсан хугацаанаас үлдсэн хугацааг.

7 дугаар зүйл. Эрүүгийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгох

7.1. Эрүүгийн хуульд заасан хөнгөн, хүндэвтэр гэмт хэрэг анх удаа үйлдсэн хүмүүсийн хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах болон шүүхээр хянан хэлэлцэх шатанд байгаа эрүүгийн хэргийг тус тус хэрэгсэхгүй болгоно.

8 дугаар зүйл. Өршөөлд хамааруулахгүй нөхцөл байдал

8.1. Дор дурдсан этгээдийг өршөөлд хамааруулахгүй:

8.1.1. цаазаар авах ял шийтгүүлсэн этгээдийн ял нь уучлагдан хорих ялаар солигдсон;

8.1.2. онц аюултай гэмт хэрэгтнээр тооцогдсон;

8.1.3. гурав ба түүнээс дээш удаа гэмт хэрэг үйлдэж, хорих ял шийтгүүлсэн;

8.1.4. урьд санаатай гэмт хэрэг үйлдэж, хорих ял эдэлж байсан этгээд Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн 78 дугаар зүйлд заасан ялгүйд тооцох хугацаа болоогүй байхад гэмт хэрэг санаатай үйлдэж, дахин хорих ял шийтгүүлсэн;

8.1.5. Өршөөл үзүүлэх тухай 1991 оны 6 дугаар сарын 21-ний өдрийн хууль, 1996 оны 8 дугаар сарын 22-ны өдрийн хууль, 2000 оны 7 дугаар сарын 07-ны өдрийн хуулиар өршөөгдсөнөөс хойшхи хугацаанд гэмт хэрэг санаатай үйлдсэн;

8.1.6. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар уучлагдан хорих ялаас чөлөөлөгдсөний дараа гэмт хэрэг санаатай үйлдсэн;

8.1.7. төрийн эсрэг онц хүнд гэмт хэрэг /Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн 79-85 дугаар зүйл/, хүнийг санаатай алах /Эрүүгийн хуулийн 91 дүгээр зүйл/, хүн хулгайлах /108 дугаар зүйлийн 2,3 дахь хэсэг/, хүн худалдах, худалдан авах /Эрүүгийн хуулийн 113 дугаар зүйлийн 2,3 дахь хэсэг/, хүчиндэх /Эрүүгийн хуулийн 126 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг/, бусдын эд хөрөнгийг дээрэмдэх /Эрүүгийн хуулийн 147 дугаар зүйлийн

3 дахь хэсэг/, бусдын эд хөрөнгийг залилан мэхлэж авах /Эрүүгийн хуулийн 148 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг/, зандалчлах /Эрүүгийн хуулийн 177 дугаар зүйл/, мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эм бэлдмэл, бодисыг хууль бусаар бэлтгэх, олж авах, хадгалах, тээвэрлэх, илгээх, борлуулах /Эрүүгийн хуулийн 192 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг/, шүүх, цагдан хорих, хорих ангиас оргох /Эрүүгийн хуулийн 261 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг/, хээл хахууль авах /Эрүүгийн хуулийн 268 дугаар зүйл/, хээл хахууль өгөх /Эрүүгийн хуулийн 269 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг/, хээл хахууль зуучлах /Эрүүгийн хуулийн 270 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг/-т тус тус заасан гэмт хэрэг үйлдсэн.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Хууль хүчин төгөлдөр болох

9 дүгээр зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох хугацаа

9.1. Энэ хуулийг 2006 оны 6 дугаар сарын 23-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

9.2. Хорих болон баривчлах газарт ял эдэлж байгаа ялтанд энэ хуулиар өршөөл үзүүлэх ажлыг 2006 оны 7 дугаар сарын 10-ны дотор багтаан гүйцэтгэнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 2-ны өдөр

Дугаар 47

Улаанбаатар хот

Тэтгэмж, мөнгөн тусламжийн хэмжээг тогтоох тухай

Хүүхдэд тэтгэмж олгох, хүүхэд, гэр бүлд мөнгөн тусламж үзүүлэх тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1-ийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. 0-18 хүртэлх насны хүүхдэд сар тутам олгох тэтгэмжийн хэмжээ 3000 төгрөг, шинээр гэрлэгчдэд олгох мөнгөн тусламжийн хэмжээ 500.000 төгрөг, шинээр төрсөн хүүхдэд олгох мөнгөн

тусламжийн хэмжээ 100.000 төгрөг байхаар тус тус тогтоосугай.

2. Энэ тогтоолыг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн улсын төсөвт тусгаж байхыг Засгийн газар /М.Энхболд/-т даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 9-ний өдөр

Дугаар 49

Улаанбаатар хот

Зээлийн ерөнхий хэлэлцээрийг соёрхон баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн 22.6-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Засгийн газар хооронд 2005 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдөр байгуулсан "300.0 сая ам долларын экспортын хөнгөлөлттэй зээлийн ашиглалтын талаархи Зээлийн ерөнхий хэлэлцээр"-ийг Улсын Их Хурлаар соёрхон баталсантай холбогдуулан дараахь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газар /М.Энхболд/-т даалгасугай.

санхүүжүүлэх зарчмыг баримтлах, төслүүдийг Улсын Их Хуралтай зөвшилцөж;

2/ 240.0 сая ам. долларын зээлийн хүрээнд хэрэгжих арга хэмжээг салбар бүрээр Улсын Их Хуралтай зөвшилцөж хэрэгжүүлэх;

3/ Энэхүү хэлэлцээрийн талаархи мэдээллийг нийтэд хүргэх, зээл олгох үйл ажиллагааг нээлттэй, ил тод байдлаар явуулах нөхцөлийг хангах, зээлийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллах.

1/ Монгол Улсын Засгийн газраас баталгаа гаргах 60.0 сая ам долларын зээлийн хөрөнгөөр тодорхой үр дүнд хүрэхүйц цөөн тооны төслийг

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 14-ний өдөр

Дугаар 51

Улаанбаатар хот

Монгол Улсын 2005 оны төсвийн гүйцэтгэлийг батлах тухай

Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хуулийн 37.5 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

төгрөгөөр, зарлагыг 717,805,191.1 мянган төгрөгөөр тус тус баталсугай.

1. Монгол Улсын 2005 оны төсвийн гүйцэтгэлийн орлогыг 792,509,847.7 мянган

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**
Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 14-ний өдөр

Дугаар 52

Улаанбаатар хот

Монгол Улсын 2005 оны төсвийн гүйцэтгэл баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн 24.7-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

4/ хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг дээшлүүлж, түүнийг үр ашигтай төсөл, хөдөлгөөний дээшлүүлж, түүнийг үр ашигтай төсөл, хөдөлгөөний зарцуулах;

1. Монгол Улсын 2005 оны төсвийн гүйцэтгэл баталсантай холбогдуулан дараахь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /М. Энхболд/-т даалгасугай:

5/ хүн амын шилжилт, хөдөлгөөний улмаас төвлөрөл ихсэж байгаа хот, суурингуудад сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг шинээр барих, өргөтгөх арга хэмжээ авах;

1/ судалгааны болон төрийн бус байгууллагатай хамтран төсвийн төлөвлөлт, төсвийн зарлагын гүйцэтгэлд мэргэжлийн судалгаа, шинжилгээг хийх, төсвийн зардлын шинжилгээг төсвийн ерөнхийлөн захирал бүрээр төрд нийлүүлсэн эцсийн бүтээгдэхүүний тоо, чанартай нь холбон дүгнэлт хийж, жил бүрийн улсын төсвийн гүйцэтгэлийн хамт Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байх;

6/ эрүүл мэнд, боловсролын салбарын санхүүжилтийг боловсронгуй болгох, эрүүл мэндийн болон нийгмийн даатгалын тогтолцооны уялдаа, зохицуулалтыг сайжруулах.

2/ төрийн албаны бүтцийн өөрчлөлтийг эрчимжүүлэх, төрийн албаны удирдах албан тушаалтны орон тоо, зардлыг хямдруулах, хөдөлмөрийн гэрээгээр ажилладаг албан хаагчдыг төрийн албан хаагчид хамруулахгүй байх зохион байгуулалтын арга хэмжээ авах;

2. Монгол Улсын 2005 оны төсвийн жилийн зарлагаас давсан орлого букуу төсвийн ашиг 47.0 тэрбум төгрөгийг Засгийн газраас Монголбанкнд төлөх эзэлийн төлбөрт зарцуулахыг Монгол Улсын Засгийн газар /М. Энхболд/-т зөвшөөрсүгэй.

3/ төрийн зарим ажил, үйлчилгээг гэрээний үндсэн дээр төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлэх замаар төсвийн зардал хэмнэх арга, хэлбэрийг өргөжүүлэх;

3. Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Төсвийн байнгын хороо /Ч.Улаан/, Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо /З.Энхболд/-нд даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**
Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдөр

Дугаар 53

Улаанбаатар хот

Шүүгчид зэрэг дэв олгох журам батлах тухай

Шүүхийн тухай хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.2, 33.3, 80 дугаар зүйлийн 80.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

дүрэм батлах тухай" Улсын Их Хурлын 2001 оны 6 дугаар сарын 7-ны өдрийн 48 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

1."Шүүгчид зэрэг дэв олгох журам"-ыг хавсралтаар баталсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**
Ц.НЯМДОРЖ

2.Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан "Монгол Улсын шүүхийн шүүгчийн зэрэг дэвийн

ШҮҮГЧИД ЗЭРЭГ ДЭВ ОЛГОХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Шүүгчид зэрэг дэв, түүний нэмэгдэл олгох, шүүгчийн зэрэг дэвийг бууруулах, хүчингүй болгоход энэ журмыг баримтална.

1.2. Шүүхийн тухай хуулийн 33.1 дэх хэсэгт заасны дагуу шүүгчид Монгол Улсын шүүхийн тэргүүн түшээ, дэд түшээ, гутгаар түшээ, дөтгөөр түшээ, тавдугаар түшээ гэсэн зэрэг дэв олгоно.

1.3. Шүүгчид зэрэг дэв олгоходоо Шүүхийн тухай хуулийн 33.3 дахь хэсэгт заасны дагуу албан

тушаал, хуульч мэргэжлээр ажилласан хугацаа, ажил хэргийн чадвар, мэргэшлийн түвшин, ёс зүйн хэм хэмжээг сахиж байгаа байдлыг харгалзан үзнэ.

1.4. Зэрэг дэв олгосон шүүгчид энэ журамд заасан зэрэг дэвийн нэмэгдэл олгоно.

Хоёр. Шүүгчид зэрэг дэв олгох, бууруулах, хүчингүй болсонд тооцох

2.1. Шүүгчид зэрэг дэвийг дараахь журмаар олгоно:

Зэрэг дэв олгоход харгалзах үзүүлэлтүүд

Зэрэг дэв	Албан тушаал	Хуульч мэргэжлээр ажилласан хугацаа	Зэрэг дэв олгоход харгалзах үзүүлэлтүүд	
			Ажил хэргийн чадвар, мэргэшлийн түвшин	Ёс зүйн хэм хэмжээг сахиж байгаа байдал
Тэргүүн түшээ	Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч		Ажил хэргийн чадвар, мэргэшлийн түвшинг дүгнэлтээр "хангалттай" үнэлгээ авсан	Сахилгын шийтгэл сүүлийн 2 жилд хүлээгээгүй
	Улсын дээд шүүхийн Танхимын тэргүүн	20		
	Улсын дээд шүүхийн шүүгч	25		
Дэд түшээ	Улсын дээд шүүхийн Танхимын тэргүүн		-	-
	Улсын дээд шүүхийн шүүгч	20		
	Аймаг, нийслэлийн шүүхийн болон нийслэлийн захиргааны хэргийн шүүхийн Ерөнхий шүүгч	20		
	Аймаг, нийслэлийн шүүхийн шүүгч	21		
	Сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүхийн Ерөнхий шүүгч	23		
Гутгаар түшээ	Улсын дээд шүүхийн шүүгч		-	-
	Аймаг, нийслэлийн шүүхийн болон нийслэлийн захиргааны хэргийн шүүхийн Ерөнхий шүүгч	11		
	Аймаг, нийслэлийн шүүхийн болон аймаг, нийслэлийн захиргааны хэргийн шүүхийн шүүгч	14		
	Сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүхийн Ерөнхий шүүгч	14		
	Сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүхийн шүүгч	16		
Дөтгөөр түшээ	Аймаг, нийслэлийн шүүхийн болон нийслэлийн захиргааны хэргийн шүүхийн Ерөнхий шүүгч		-	-
	Аймаг, нийслэлийн шүүхийн шүүгч			
	Сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүхийн Ерөнхий шүүгч	5		
	Аймаг, нийслэлийн захиргааны хэргийн шүүхийн шүүгч	6		
	Сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүхийн шүүгч	8		
Тавдугаар түшээ	Сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүхийн Ерөнхий шүүгч		-	-
	Аймаг, нийслэлийн захиргааны хэргийн шүүхийн шүүгч	3		
	Сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүхийн шүүгч	3		

2.2. Тэргүүн түшээ зэрэг дэвийг Улсын дээд шүүхийн санал болгосноор Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, бусад зэрэг дэвийг Улсын дээд шүүх, аймаг, нийслэлийн шүүхийн болон нийслэлийн захиргааны хэргийн шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн санал болгосноор Шүүхийн ерөнхий зөвлөл олгоно.

2.3. Шүүгчийн албан тушаалаас өөр албан тушаалд сонгогдон буюу томилогдон ажиллаж байгаад шүүгчээр дахин томилогдон шүүгчид тухайн шүүгчийн албан тушаалын зэрэг дэвийг олгоно.

2.4. Шүүгчид энэ журмын 2.1-д заасан хугацаанаас өмнө зэрэг дэвийг нэмэгдүүлэн олгох шаардлагатай гэж үзвэл Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн саналыг үндэслэн Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн тогтоолоор, тэргүүн түшээ зэрэг дэвийг Улсын дээд шүүхийн санал болгосноор Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар олгож болно.

2.5. Зэрэг дэвийг шүүгчээр томилогдсоноос хойш 45 хоногийн дотор олгоно.

2.6. Шүүхийн тухай хуулийн 33.4-т заасны дагуу шүүгчийн албан тушаал

буурах тохиолдолд түүний зэрэг дэв нь буурахгүй.

2.7. Шүүхийн тухай хуулийн 54.1.2-т заасан сахилгын шийтгэл хүлээсэн шүүгчийн зэрэг дэвийг зургаан сараас нэг жилийн хугацаагаар бууруулна.

2.8. Энэ журмын 2.7-д заасны дагуу зэрэг дэвийг нь бууруулсан шүүгчид хуучин зэрэг дэвийг буцааж олгох асуудлыг сахилгын шийтгэлгүйд тооцогдсоноос хойш энэ журамд заасны дагуу ердийн журмаар шийдвэрлэнэ.

2.9. Энэ журмын 2.7-д зааснаас бусад тохиолдолд шүүгчийн зэрэг дэвийг бууруулахгүй.

2.10. Шүүгчийг хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу шүүгчийн албан тушаалаас огцруулсан бол шүүгчийн зэрэг дэвийг хүчингүй болсонд тооцно.

Гурав. Шүүгчид зэрэг дэвийн нэмэгдэл олгох

3.1. Энэ журмын 1.4-т заасан шүүгчийн зэрэг дэвийн нэмэгдлийг түүний албан тушаалын цалингаас дараахь хувиар тооцон олгоно:

Зэрэг дэв	Тэргүүн түшээ	Дэд түшээ	Гутгаар түшээ	Дөтгөөр түшээ	Тавдугаар түшээ
Нэмэгдлийн хувь	35	33	31	28	25

3.2. Зэрэг дэвийн нэмэгдлийг шүүгчийн албан тушаалд томилогдсон өдрөөс эхлэн сар бүр олгоно.

3.4. Шүүгч сахилгын шийтгэл хүлээж зэрэг дэв нь буурсан бол түүнд сахилгын шийтгэл хүлээсэн өдрөөс эхлэн зэрэг дэвийн нэмэгдлийг буурсан зэрэг дэвээр олгоно.

3.5. Энэ журмын 2.7-д заасны дагуу сахилгын шийтгэл хүлээсэн тавдугаар түшээ зэрэг дэвтэй шүүгчид сахилгын шийтгэлтэй байгаа хугацаанд нь зэрэг дэвийн нэмэгдэл олгохгүй.

3.6. Шүүгчийг хуульд заасан үндэслэл журмын дагуу албан тушаалаас нь чөлөөлсөн бол түүнд зэрэг дэвийн нэмэгдэл олгохгүй.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдөр

Дугаар 55

Улаанбаатар хот

Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай

Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг дор дурдсанаар шинэчлэн баталсугай:

1/ Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн дарга: - Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн дэд сайд,

2/ Засгийн газрыг төлөөлсөн гишүүнээр:
 - Сангийн дэд сайд;
 - Хууль зүй, дотоод хэргийн дэд сайд;
 - Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн дэд сайд;

3/ даатгуулагчийг төлөөлсөн гишүүнээр:
 - Монголын үйлдвэрчний эвлэлүүдийн холбооны ерөнхийлөгч;

- Монголын "Гэгээрэл" ҮЗ-ийн холбооны ерөнхийлөгч;

- Монголын төмөр замчдын ҮЗ-ийн холбооны дарга.

4/ ажил олгогчийг төлөөлсөн гишүүнээр:

- Монголын ажил олгогч эздийн нэгдсэн холбооны ерөнхийлөгч;

- "Петровис" ХХК-ийн ерөнхий захирал;

- "Скайтел" ХХК-ийн ерөнхий захирал.

2. Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан "Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай" 2004 оны 12 дугаар сарын 09-ний өдрийн 32 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдөр

Дугаар 56

Улаанбаатар хот

Журам батлах тухай

Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. "Санхүүгийн зохицуулах хорооны дэргэдэх Хяналтын зөвлөлийн ажиллах журам"-ыг хавсралтаар баталсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ**
Улсын Их Хурлын 2006 оны
56 дугаар тогтоолын хавсралт

САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРООНЫ ДЭРГЭДЭХ ХЯНАЛТЫН ЗӨВЛӨЛИЙН АЖИЛЛАХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэхүү журмаар Санхүүгийн зохицуулах хороо /цаашид "Хороо" гэх/-ны дэргэдэх Хяналтын зөвлөл/ цаашид "Хяналтын зөвлөл" гэх/-ийн үйл ажиллагааг зохицуулна.

1.2. Хяналтын зөвлөл нь Санхүүгийн зохицуулах хорооноос гаргасан шийдвэртэй холбогдсон гомдлыг хянах, Хорооны үйл ажиллагааны талаар хөндлөнгийн аудитын гаргасан санал, зөвлөмжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

1.3. Хяналтын зөвлөл нь тогтоосон журмаар үйлдсэн тэмдэг, албан бичгийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

1.4. Хяналтын зөвлөл үйл ажиллагаандаа бие даасан, ил тод, нээлттэй байх, бусдын нөлөөнд үл автах, санхүүгийн зах зээлд оролцогчдын хууль ёсны эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах, санхүүгийн зах зээлийн хөгжлийг дэмжих зарчмыг удирдлага болгоно.

Хоёр. Хяналтын зөвлөлийн бүрэн эрх

2.1. Хяналтын зөвлөл чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ дараахь эрх эдэлнэ:

2.1.1. Хорооны шийдвэртэй холбогдуулан гаргасан гомдлыг хянах;

2.1.2. Хяналтын зөвлөлийн шийдвэр, хөндлөнгийн аудитын дүгнэлт, зөвлөмжийн хэрэгжилтийн талаар Хорооны мэдээллийг Хяналтын зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэх;

2.1.3. Хорооноос Улсын Их Хурал, олон нийтэд мэдээлсэн үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайлантай танилцах;

2.1.4. Хорооны үйл ажиллагаа, түүний эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох талаар санал боловсруулах;

2.1.5. Хорооны шийдвэр, үйл ажиллагааны талаар гаргасан гомдолтой холбоотой тайлан, мэдээлэл, шаардлагатай бусад бичиг баримтыг Хорооноос гаргуулан авах;

2.1.6. хуульд заасан бусад эрх.

2.2. Хяналтын зөвлөлийн гишүүн дараахь эрх эдэлнэ:

2.2.1. Хяналтын зөвлөлийн хуралдаанаар тодорхой асуудал хэлэлцүүлэхээр санал оруулах;

2.2.2. Хяналтын зөвлөлийн шийдвэрийн дагуу Хорооны үйл ажиллагаатай танилцах;

2.2.3. ажил үүргийн хуваарийн дагуу шаардлагатай бичиг баримтыг Хорооноос гаргуулан авах.

2.3. Хяналтын зөвлөлийн дарга нь тус зөвлөлийн гишүүний эрхээс гадна дараахь эрхтэй байна:

2.3.1. Хяналтын зөвлөлийн үйл ажиллагааг удирдлагаар хангах, хуралдааныг товлох, даргалах;

2.3.2. Хяналтын зөвлөлийн даргын түр эзгүйд, түүний үүргийг орлон гүйцэтгэх гишүүнийг томилох;

2.3.3. Хяналтын зөвлөлийн гишүүдийн ажил үүргийн хуваарийг батлах, түүний гүйцэтгэлд хяналт тавих.

Гурав. Хяналтын зөвлөлийн үүрэг

3.1. Хяналтын зөвлөл нь дараахь үүрэгтэй:

3.1.1. Хорооны жилийн санхүүгийн тайланд аудит хийх аудитын байгууллагыг сонгоход хяналт тавих;

3.1.2. аудитын дүгнэлт, зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх талаар Хорооноос хийж байгаа ажилтай танилцаж, биелэлтийг нь хянах;

3.1.3. Хяналтын зөвлөлийн шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавих.

3.2. Хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүн дараахь үүрэгтэй:

3.2.1. Хяналтын зөвлөлийн даргын баталсан ажил үүргийн хуваарийн дагуу тодорхой ажил хариуцан ажиллаж, гүйцэтгэл, үр дүнгийн

талаар Хяналтын зөвлөлийн хуралдаанд танилцуулах;

3.2.2. ажлын тайлангаа дараа улирлын эхний 7 хоногт багтаан бичгээр Хяналтын зөвлөлд ирүүлэх;

3.2.3. хүндэтгэн үзэх шалтгаантайгаас бусад тохиолдолд хуралдаан товлон зарласан цагт хурэлцэн ирэх;

3.2.4. Хяналтын зөвлөлийн хуралдааны дэгийг сахих.

Дөрөв. Гомдол хянах

4.1. Хорооноос гаргасан шийдвэр хууль тогтоомж зөрчсөн тухай гомдлыг иргэн, хуулийн этгээд Хяналтын зөвлөлд гаргана.

4.2. Хяналтын зөвлөлд гомдлыг бичгээр гаргах бөгөөд гомдол нь дараахь мэдээллийг агуулсан байна.

4.2.1. гомдол гаргаж байгаа үндэслэл;

4.2.2. гомдол гаргагч, хариуцагчийн хаяг, оноосон нэр, огноо;

4.2.3. гомдолтой холбоотой нотлох баримт.

4.3. Энэ журмын 4.2-т заасан шаардлагыг хангаагүй гомдлыг гомдол гаргагчид буцаана.

4.4. Шаардлага хангаагүй гомдлыг буцаах болсон үндэслэлийг гомдол гаргагчид тайлбарлана.

4.5. Хяналтын зөвлөл энэ журмын 4.1-д заасан гомдлыг хүлээн авснаас хойш ажлын 5 хоногийн дотор хариуцагчид гомдлын агуулгыг танилцуулж, түүнээс тайлбар авна.

4.6. Хяналтын зөвлөл нь тайлбар авах газар, өдөр, цагийг товлож, хариуцагчид мэдэгдэнэ.

4.7. Хяналтын зөвлөлийн хуралдаанаар тухайн асуудлыг хэлэлцэхэд гомдол гаргагч болон хариуцагчийн томилсон төлөөлөгч оролцож тайлбар өгч болох бөгөөд хүндэтгэн үзэх шалтгаантай бол итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөө оролцуулж болно.

4.8. Хяналтын зөвлөл шаардлагатай гэж үзвэл гомдолтой холбоотой санхүүгийн бичиг баримтыг мэргэжлийн болон аудитын байгууллагаар хянуулж дүгнэлт гаргуулах, түүнчлэн тухайн аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагаатай газар дээр нь танилцах эрхтэй.

4.9. Хяналтын зөвлөлийн хуралдаанаар гомдлыг хэлэлцээд дараахь шийдвэрийн аль нэгийг гаргана;

4.9.1. гомдлыг хангаж, Хорооны шийдвэрийг хүчингүй болгох;

4.9.2. Хорооны шийдвэрт өөрчлөлт оруулах;

4.9.3. гомдлыг хэрэгсэхгүй болгож, Хорооны шийдвэрийг хэвээр үлдээх.

4.10. Хяналтын зөвлөл энэ журмын 4.9-д заасан шийдвэрээ Хороо болон гомдол гаргагчид хүргүүлнэ.

4.11. Хяналтын зөвлөлөөс гаргасан шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл шүүхэд хандаж болно.

Тав. Хяналтын зөвлөлийн хурал

5.1. Хяналтын зөвлөлийн үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын үндсэн хэлбэр нь Хяналтын зөвлөлийн хуралдаан байна.

5.2. Хуралдааныг Хяналтын зөвлөлийн дарга, даргын эзгүйд түүний томилсон гишүүн даргална.

5.3. Хяналтын зөвлөл нь улиралд нэгээс доошгүй удаа хуралдана.

5.4. Хуралдааны дэгийг Хяналтын зөвлөл батална.

5.5. Ээлжит бус хуралдааныг зөвлөлийн даргын санаачилга, эсхүл гишүүдийн олонхийн саналаар зарлан хуралдуулж болно.

5.6. Хуралдаан нь гишүүдийн олонхи оролцсоноор хүчин төгөлдөр болно.

5.7. Хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлын жагсаалт, холбогдох материалыг хуралдаан эхлэхээс ажлын 3 хоногийн өмнө гишүүдэд бичгээр тараана.

5.8. Хяналтын зөвлөл хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар шийдвэр гаргана.

5.9. Хяналтын зөвлөлийн шийдвэр тогтоол хэлбэртэй байх бөгөөд тогтоолд Хяналтын зөвлөлийн дарга гарын үсэг зурна.

5.10. Хороо Хяналтын зөвлөлийн шийдвэрийн хэрэгжилтийн талаар Хяналтын зөвлөлийн хуралдаанд жилд нэгээс доошгүй удаа танилцуулна.

5.11. Хуралдааны явцыг тэмдэглэлээр баталгаажуулах бөгөөд тэмдэглэлд хуралд оролцсон бүх гишүүд гарын үсэг зурна.

5.12. Хуралдааны тэмдэглэлд хэлэлцсэн асуудлын жагсаалт, холбогдох материалыг хавсаргана.

5.13. Хуралдааны тэмдэглэлд хэлэлцсэн асуудлаар гишүүдийн хэлсэн үг, гаргасан саналыг үнэн зөв, бүрэн бичиж тэмдэглэнэ.

Зургаа. Хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүдэд олгох урамшуулал

6.1. Хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүдэд олгох урамшууллын хэмжээг Улсын Их Хурал жил бүр шинэчлэн тогтооно.

6.2. Хяналтын зөвлөлийн үйл ажиллагаанд шаардагдах зардлыг Санхүүгийн зохицуулах хорооны төсвөөс санхүүжүүлнэ.

Долоо. Хяналтын зөвлөлөөс Улсын Их Хуралтай харилцах

7.1. Хяналтын зөвлөл үйл ажиллагааныхаа тайланг жил бүрийн эхний улиралд Улсын Их Хуралд танилцуулна.

7.2. Хяналтын зөвлөл өөрийн чиг үүрэгт хямаарах асуудлын талаарх мэдээллийг Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдөр

Дугаар 57

Улаанбаатар хот

Төрийн өмчийг 2005- 2008 онд хувьчлах, өөрчлөн байгуулах үндсэн чиглэлд өөрчлөлт оруулах тухай

Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

Улсын Их Хурлын 2005 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдрийн 48 дугаар тогтоолоор баталсан Төрийн өмчийг 2005-2008 онд хувьчлах, өөрчлөн байгуулах үндсэн чиглэлийн Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны салбарт хийх хувьчлал, өөрчлөн байгуулалтын тухай арван зургадугаар бүлгийн 16.3.2 дахь заалтын "Армоно" корпорацийн арьс ширний үйлдвэрийг судалгаа-туршилтын төв болгон байранд нь үлдээж, модны үйлдвэрийг байрных нь хамт ШУТИС-д шилжүүлэн, мод боловсруулах үйлдвэрийг нэгтгэн сургалт-судалгааны төв болгон

зохион байгуулах." гэсэн хэсгийг "Армоно" хөнгөн үйлдвэрийн судалгаа, туршилт, үйлдвэрлэл, бизнесийн корпорацийн Арьс шир судлалын төвийг байранд нь үлдээж, Ой, модны эрдэм судлалын төвийг байрных нь хамт Шинжлэх ухаан технологийн их сургуульд шилжүүлэн, Ой, модны технологийн тэнхимтэй нэгтгэж Ой, модны салбарын сургалт-судалгааны төв болгон өөрчлөн байгуулах." гэж өөрчилсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 16-ны өдөр

Дугаар 58

Улаанбаатар хот

Үндсэн хуулийн цэцийн 2006 оны 05 дугаар дүгнэлтийн тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн 30.1.3 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 57.6 дахь хэсгийн "Энэ хуулийн 41.9, 42.8-д заасан хөрөнгийг улсын орлого болгох шийдвэрийг Сонгуулийн ерөнхий хороо гаргах ба энэ талаар гомдол гарвал сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүх Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу

шийдвэрлэнэ" гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн "... шударга ёс, ... хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн" гэсэн заалтыг зөрчсөн байна гэсэн Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2006 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн 05 дугаар дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 16-ны өдөр

Дугаар 59

Улаанбаатар хот

Нөхөн сонгууль товлон зарлах тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн хуулийн 42 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 46 дугаар тойрог дахь нөхөн сонгуулийг 2006 оны 7 дугаар сарын 20-ны өдрөөс эхлэхээр товлон зарласугай.

2.Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 46 дугаар тойрог дахь нөхөн сонгуулийн санал хураалтыг 2006 оны 9 дүгээр сарын 3-ны өдөр явуулахаар тогтоосугай.

3.Энэ тогтоолыг 2006 оны 7 дугаар сарын 20-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 16-ны өдөр

Дугаар 60

Улаанбаатар хот

Нөхөн сонгуулийн зардлын хэмжээг тогтоох тухай

Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, Сонгуулийн ерөнхий хорооноос ирүүлсэн саналыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

12305770 төгрөгөөр тогтоож, уг зардлыг Засгийн газрын хуваарилагдаагүй хөрөнгөөс санхүүжүүлэхийг Засгийн газар /М.Энхболд/-т даалгасугай.

1. Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 46 дугаар тойрогт явуулах нөхөн сонгуулийг улсын төвлөрсөн төсвөөс санхүүжүүлэх зардлын хэмжээг

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдөр

Дугаар 61

Улаанбаатар хот

Ерөнхийлөгчийн хоригийн тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн 29.1-ийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

Их Хурлын 2006 оны 6 дугаар сарын 2-ны өдрийн 47 дугаар тогтоолд тавьсан хоригийг хүлээн зөвшөөрсүгэй.

1. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөс "Тэтгэмж, мөнгөн тусламжийн хэмжээг тогтоох тухай" Улсын

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдөр

Дугаар 62

Улаанбаатар хот

Тамгын газрын дүрэм батлах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.2-ыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

дүгээр сарын 11-ний өдрийн 5 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

1. Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газрын дүрмийг хавсралтаар баталсугай.

3.Энэ тогтоолыг 2006 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

2.Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Дүрэм батлах тухай" Улсын Их Хурлын 2002 оны 1

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

Улсын Их Хурлын 2006 оны 62 дугаар тогтоолын хавсралт

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН ДҮРЭМ

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Монгол Улсын Их Хурлын ажлын алба нь Тамгын газар байна.

1.2.Тамгын газар нь Улсын Их Хурал, түүний гишүүд, Байнгын болон дэд, түр хороо /цаашид "Байнгын хороод" гэх/-ны үйл ажиллагаанд мэргэжил, арга зүй, техник, зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлэх, тэдгээрийг ажиллах нөхцөлөөр хангах үндсэн чиг үүрэгтэй.

1.3.Тамгын газар үйл ажиллагаандаа Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль, бусад хууль тогтоомжийг удирдлага болгон ажиллана.

1.4.Тамгын газар үйл ажиллагаагаа явуулахдаа хууль дээдлэх, ил тод байх зарчим, төрийн албаны ёс зүйг баримтална.

1.5.Тамгын газар Улсын Их Хурлаас баталсан төсөвт зардлын хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулна.

1.6. Тамгын газар хуулийн этгээд мөн бөгөөд тамга, тэмдэг, хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

1.7. Тамгын газар Улсын Их Хурлын даргаар батлуулсан үйл ажиллагааны хэтийн төлөвлөгөөтэй байх бөгөөд ажлын жилийн төлөвлөгөөг Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга батална.

1.8. Тамгын газар өөрийн үйл ажиллагаагаа Улсын Их Хурлын Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд жил бүр танилцуулна.

Хоёр. Тамгын газрын үүрэг, эрх

2.1. Тамгын газар Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлд заасны дагуу дор дурдсан үндсэн үүрэг гүйцэтгэнэ:

2.1.1. Улсын Их Хурал, Байнгын хороод, ажлын хэсэг, гишүүдэд мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх;

2.1.2. гишүүдээс хууль санаачлах эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлж, хууль санаачлагчийн гаргасан үзэл баримтлалыг үндэслэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл боловсруулах, хэлбэржүүлэх;

2.1.3. Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн бүрдлийг хянаж, зохих журмын дагуу өргөн мэдүүлэх бэлтгэлийг хангах;

2.1.4. хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл өргөн мэдүүлэх, хэлэлцүүлэх, батлах үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын бэлтгэлийг хангах;

2.1.5. Улсын Их Хурлын ээлжит, ээлжит бус чуулганаар хэлэлцэх асуудлын төлөвлөгөө боловсруулах;

2.1.6. Улсын Их Хурлын нэгдсэн болон Байнгын хороодын хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлыг нэгтгэн төвлөж, Улсын Их Хурлын даргын дэргэдэх Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх, гаргасан шийдвэрийн биелэлтийг зохион байгуулах;

2.1.7. хэлэлцэх асуудлын онцлогийг харгалзан хуулийн төсөл, тодорхой асуудлыг Улсын Их Хурлын нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх "Хуралдаан удирдах дараалал" бэлтгэж, хуралдаан даргалачид өгөх;

2.1.8. Улсын Их Хурлын чуулганы үйл ажиллагаатай холбоотой Улсын Их Хурлын даргын захирамжийн төсөл боловсруулах;

2.1.9. Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцэх хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг Үндсэн хууль, бусад хуультай хэрхэн нийцэж байгаа талаар хууль зүйн дүгнэлт өгөх;

2.1.10. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хоригийн талаар хууль зүйн дүгнэлт боловсруулах, Үндсэн хуулийн цэцийн

хуралдаанд оролцох Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчид мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх;

2.1.11. хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн талаар гарсан зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг хууль зүйн нэр томъёо, хэл зүйн шаардлагад нийцүүлэн томъёолох, нэгтгэх;

2.1.12. анхны хэлэлцүүлгээр шийдвэрлэсэн асуудлыг хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөлд тусгаж, эцсийн хэлэлцүүлэгт оруулах төслийг бэлтгэх;

2.1.13. Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгд заасны дагуу хуулийн төсөлтэй холбогдуулан бусад хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг боловсруулах;

2.1.14. эцсийн хэлэлцүүлгээр шийдвэрлэсэн асуудлыг хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөлд тусгаж, хууль тогтоомжийн бичлэгийн техникт нийцүүлэн томъёолол, үг хэллэгийг жигдэж, батлагдсан хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын эцсийн найруулгыг бэлтгэж, Улсын Их Хуралд танилцуулах ажлыг зохион байгуулах;

2.1.15. эцсийн найруулга танилцуулах явцад гарсан найруулгын болон техникийн шинжтэй засварыг тусган хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолыг ёсчлуулах;

2.1.16. батлагдсан хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид хүргүүлэх, "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлд хэвлэн нийтлэх, холбогдох бусад байгууллагад хүргүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

2.1.17. Улсын Их Хурлын нэгдсэн болон Байнгын хороод, нам, эвслийн бүлгийн хуралдааны техникийн бэлтгэл, Улсын Их Хурлын чуулганы хэвийн ажиллах нөхцөлийг хангах;

2.1.18. Улсын Их Хурлын чуулганы явцын талаархи тэмдэглэл хөтөлж, түүнийг ашиглах, хадгалах ажлыг эрхлэн явуулах;

2.1.19. Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцэх хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар болон Улсын Их Хурал, Байнгын хороод, Улсын Их Хурлын гишүүдээс хүсэлт гаргасан буюу шаардлагатай гэж үзсэн асуудлаар мэргэжлийн байгууллагаар судалгаа хийлгүүлэх, үр дүнг хүргүүлэх, тодорхой хуулийн хэрэгжилтээр мэдээллийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх;

2.1.20. хууль тогтоомж, нийтээр дагаж мөрдөх хэм хэмжээ бүхий эрх зүйн актуудаар хууль тогтоомжийн мэдээллийн сан бүрдүүлж, Улсын Их Хурлын гишүүд, Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлгийн ажлын албаны ажилтнуудад лавлагаа өгөх;

2.1.21. хууль тогтоомжийн санд байгаа эрх зүйн актыг системчлэх, тэдгээрт орсон нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулах;

2.1.22. боловсрогдож байгаа хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл болон батлагдсан хууль тогтоомжид дүн

шинжилгээ хийж, боловсронгуй болгох санал боловсруулах;

2.1.23. Улсын Их Хурлын чуулганы тойм болон ээлжит чуулган бүрийн хуралдааны нэгдсэн дүнгийн танилцуулгыг нэгтгэх;

2.1.24. хянан шалгах чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь Байнгын хороод, ажлын хэсэгт арга зүйн туслалцаа үзүүлэх;

2.1.25. Улсын Их Хурал, түүний гишүүдэд иргэд, байгууллагаас ирүүлсэн өргөдөл, санал, гомдлын шийдвэрлэлтийн байдлыг нэгтгэн дүгнэж, Улсын Их Хурлын дарга, гишүүдэд мэдээлэх;

2.1.26. Улсын Их Хурлаас олон нийттэй харилцах үйл ажиллагааг зохион байгуулах;

2.1.27. хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийг олон нийтэд таниулах, сурталчлах ажлыг холбогдох Байнгын хороодтой хамтран зохион байгуулах;

2.1.28. Улсын Их Хурал, Монголын парламентын бүлгэмийн шугамаар гадаад орнуудын хууль тогтоох дээд байгууллага, тэдгээрийн Тамгын газар, Олон улсын парламентын холбоо болон олон улсын бусад байгууллагатай харилцах асуудлыг эрхэлж, гадаад оронд айлчлах, гадаадаас ирэх зочин, төлөөлөгчдийг хүлээн авах бэлтгэл хангах, тэдгээрт үйлчлэх;

2.1.29. Улсын Их Хурал, Байнгын хороод, нам, эвслийн бүлэг, Улсын Их Хурлын гишүүдийн ажиллах нөхцөл бололцоог хангах;

2.1.30. Улсын Их Хурал, Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлгийн санхүү, үйлчилгээг хөтлөн явуулах, санхүү, төсвийн тайлан бүртгэлийг эрхлэн гүйцэтгэх, батлагдсан төсвийг хууль тогтоомжийн дагуу зарцуулах;

2.1.31. өөрт олгогдсон эрхийн хүрээнд төрийн өмчийн хадгалалт хамгаалалтыг хариуцах;

2.1.32. Улсын Их Хурлын бичиг хэрэг, албан хэрэг хөтлөлт, архивын үйл ажиллагааг эрхэлж, чуулганаар хэлэлцэх асуудалтай холбоотой баримт бичгийг олшруулан тараах ажлыг зохион байгуулах;

2.1.33. Улсын Их Хуралд ашиглагдаж байгаа мэдээллийн хэрэгсэл, компьютерийн гадаад, дотоод сүлжээ, теле сүлжээ, санал хураах систем болон бусад тонг төхөөрөмжийн байнгын найдвартай ажиллагаа, техникийн шинэчлэлийг хангах;

2.1.34. Улсын Их Хурлын гишүүдийн болон Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлгийн ажлын албаны ажилтнуудын ажиллах нөхцөл, ахуй хангамжтай холбоотой асуудлыг судлан шийдвэрлэж байх;

2.1.35. хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

2.2. Тамгын газар нь дор дурдсан эрх эдэлнэ:

2.2.1. Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаанд шаардагдах мэдээ, материал, улсын эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн үндсэн чиглэл, төсөв, мөнгөний бодлого, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт холбогдох танилцуулга, судалгаа, тооцоо, мэргэжлийн албаны дүгнэлтийг бусад байгууллага, албан тушаалтнаас гаргуулан авах;

2.2.2. Улсын Их Хурлаас тодорхой асуудлаар санал, дүгнэлт боловсруулахад мэргэжлийн байгууллага, хүмүүсийг татан оролцуулах;

2.2.3. Улсын Их Хурлын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох талаар санал боловсруулж Улсын Их Хурлын удирдлага, холбогдох Байнгын хороонд танилцуулах;

2.2.4. Улсын Их Хурал үйл ажиллагаагаа явуулахад нь зайлшгүй шаардагдах үйлчилгээ /техник хэрэгсэл, шуудан холбоо, тээвэр, байр зэрэг/-г найдвартай бэлэн байлгах шаардлагыг төрийн холбогдох байгууллагад тавьж хэрэгжилтийг хангах;

2.2.5. Улсын Их Хурлаас бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь туслах зорилгоор Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн болон Засгийн газрын ажлын алба, холбогдох бусад төрийн болон төрийн бус байгууллагатай хамтран ажиллах;

2.2.6. хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

Гурав. Тамгын газрын удирдлага, зохион байгуулалт

3.1. Тамгын газрыг Төрийн албаны тухай, Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хууль болон Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 40.1-д заасны дагуу Улсын Их Хурлаас томилогдсон Ерөнхий нарийн бичгийн дарга удирдана.

3.2. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлд заасны дагуу дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

3.2.1. Тамгын газрын өдөр тутмын ажлыг зохион байгуулах;

3.2.2. Улсын Их Хурлын нэгдсэн хуралдаан даргалагчид хууль, дэгийн асуудлаар зөвлөх;

3.2.3. Улсын Их Хурлын даргын дэргэдэх Зөвлөлийн нарийн бичгийн даргын үүргийг гүйцэтгэж, Зөвлөлөөс гаргасан шийдвэрийн биелэлтийг хангуулах;

3.2.4. Улсын Их Хурлын нэгдсэн болон Байнгын хороод, ажлын хэсгийн хуралдаанд тэмдэглэл, гаргасан шийдвэрийг эрх зүйн хувьд хэлбэржүүлэх;

3.2.5. батлагдсан хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын эцсийн найруулгыг хянаж Улсын Их Хурлын даргад танилцуулах;

3.2.6. Улсын Их Хурлын нэгдсэн хуралдааны тэмдэглэлтэй танилцаж, гарын үсэг зурах;

3.2.7. Тамгын газрын хүний нөөцийн асуудлаар бодлого боловсруулж, ажилтныг томилох, чөлөөлөх;

3.2.8. Улсын Их Хурлын гишүүний санал, хөдөлмөрийн гэрээг үндэслэн Улсын Их Хурлын гишүүний туслах, бие төлөөлөгчийг томилох, чөлөөлөх;

3.2.9. Байнгын хорооны даргын саналыг харгалзан Байнгын хорооны ажлын албаны ажилтныг томилох, чөлөөлөх;

3.2.10. Улсын Их Хурлаас олон нийттэй харилцах ажлыг зохион байгуулах;

3.2.11. Улсын Их Хурлын төсвийн төслийг бэлтгэх, батлагдсан төсвийг зарцуулах;

3.2.12. Тамгын газрын захиргаа, санхүүгийн хяналтыг хэрэгжүүлэх;

3.2.13. Тамгын газрын дотоод журмыг батлах;

3.2.14. Монгол Улсын Их Хурлын тамгыг хадгалах.

3.3. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хуульд заасны дагуу Тамгын газрын зохион байгуулалтын бүтцийг Улсын Их Хурлын даргын дэргэдэх Зөвлөлөөр хэлэлцүүлж, Улсын Их Хурлын даргатай зөвшилцөж батална.

3.4. Тамгын газрын зохион байгуулалтын бүтцийн нэгжийн ажлын зохион байгуулалт, удирдлагын болон ажилтнуудын эрх, үүрэг, хариуцлага, ахуй хангамжтай холбогдсон асуудлыг дотоод журмаар тогтооно.

3.5. Тамгын газрын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулахад нь зөвлөх үүрэг бүхий зөвлөл Ерөнхий нарийн бичгийн даргын дэргэд ажиллана.

3.6. Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд Тамгын газрын нарийн бичгийн дарга, хэлтэс, албадын дарга нар орно.

3.7. Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга батална.

3.8. Зөвлөлийн хуралдаанаар дараахь асуудлыг хэлэлцэж шийдвэрлэнэ:

3.8.1. Тамгын газрын эрхэм зорилго, зорилт, стратегийн болон бизнесийн төлөвлөгөө, тэдгээрийн биелэлт, Тамгын газрын ажлын тайлан;

3.8.2. Тамгын газрын төсвийн төсөл, төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлан тэнцлийн үр дүн, эд хөрөнгийн тооллого, тооцоо, ашиглалт, хамгаалалтын асуудал;

3.8.3. Тамгын газрын хэлтэс, албадын чиг үүргийн хуваарь, Тамгын газрын үйл ажиллагаатай холбогдсон журам, зааврын төсөл,

төрийн захиргааны албан тушаалын ажлын байрны тодорхойлолт;

3.8.4. Улсын Их Хурлын теле болон компьютерийн сүлжээ, бусад техник, тоног төхөөрөмжийн ашиглалт, техникийн шинэчлэлийн бодлого, чиглэл;

3.8.5. Тамгын газрын хэлтэс, албадын үйл ажиллагааны үр дүн, тодорхой ажилтны ажлын талаархи мэдээлэл, сонголт;

3.8.6. Тамгын газрын ажилтнуудад шагнал, урамшил олгох, сахилгын шийтгэл ногдуулах, гарсан зөрчлийг арилгуулах тухай асуудал;

3.8.7. Тамгын газрын ажилтнуудын ажиллах нөхцөл, нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэхтэй холбогдсон болон цалин хөлс, тусламж дэмжлэг үзүүлэх зэрэг асуудал;

3.8.8. Дотоод хяналт шалгалттай холбогдсон асуудал;

3.8.9. бусад асуудал.

3.9. Тамгын газарт ажиллаж байгаа албан хаагч нь Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу төрийн албан тушаалд тавигдах шаардлага хангасан, төрийн мэргэшсэн албан хаагч байх ба төрийн ашиг сонирхлыг эрхэмлэн дээдэлж, төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээ, төрийн байгууллагын дэг журмыг сахиж, гагцхүү хуулийн хүрээнд ажиллах зарчмыг баримтална.

3.10. Тамгын газрын албан хаагчдын ажлын байрны тодорхойлолт, чиг үүргийг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга батална.

3.11. Тамгын газар нь Байнгын хорооны ажлын албыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангана.

Дөрөв. Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлгийн ажлын албатай харилцах

4.1. Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлгийн ажлын алба Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцэх хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл, түүнчлэн Улсын Их Хурлын тогтоол, Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар байгуулагдсан хяналт, шалгалтын ажлын хэсгээс гаргасан санал, дүгнэлтийн талаархи нам, эвслийн бүлгийн санал, дүгнэлтийг Тамгын газарт урьдчилан хүргүүлэх бөгөөд тэдгээрийг олшруулах, тараах ажлыг Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгд заасны дагуу Тамгын газар эрхэлнэ.

4.2. Тамгын газар Улсын Их Хурлаас хууль тогтоох болон хянан шалгах бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан Улсын Их Хурал, түүний гишүүдийг судалгаа, лавлагаа, мэдээллээр хангах ажлыг Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлгийн ажлын албатай хамтран зохион байгуулах.

харилцан мэдээлэл солилцох зэргээр үйл ажиллагаагаа уялдуулна.

4.3.Улсын Их Хурал дахь нам, эвслийн бүлэг, түүний ажлын албаны ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх асуудлыг Тамгын газар хариуцна.

Тав.Улсын Их Хурлын дэргэдэх Бодлогын шинжилгээний төвтэй харилцах

5.1.Тамгын газар төрийн бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон тодорхой асуудлаар Байнгын хороод, Улсын Их Хурлын гишүүдийн саналыг нэгтгэн Улсын Их Хурлын дэргэдэх Бодлогын шинжилгээний төвд захиалга өгөх асуудлыг зохион байгуулна.

Зургаа.Улсын Их Хурлын даргын ажлын хэсэгтэй харилцах

6.1.Тамгын газар нь Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 42 дугаар зүйлд заасан Улсын Их Хурлын даргын ажлын хэсэгтэй Ерөнхий нарийн бичгийн даргаар уламжлан харилцана.

6.2.Тамгын газар нь Улсын Их Хурлын даргын ажлын хэсгийг ажиллах нөхцөлөөр хангаж, түүнд техник, зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлнэ.

6.3.Улсын Их Хурлын даргын зөвлөх, ажлын хэсгийн ажилтан Тамгын газарт харьяалагдана.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 23-ны өдөр

Дугаар 63

Улаанбаатар хот

Үндсэн хуулийн цэцийн 2006 оны 06 дугаар дүгнэлтийн тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн 30.1.3 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Эрүүгийн байцаан шийтгэх хуулийн 178.4, 225.5, 233.2, 302.4, 304.4, 309.4, 346.4 дэх хэсэг, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 166.7, 174.2 дахь хэсэг, Захиргааны хариуцлагын тухай хуулийн 11.6, 19.8 дахь хэсгийн заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван

дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн "Монгол Улсад хууль ёсоор оршин суугаа хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна" гэсэн заалтыг зөрчсөн байна гэсэн Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2006 оны 6 дугаар сарын 14-ний өдрийн 06 дугаар дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй гэж үзсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 23-ны өдөр

Дугаар 64

Улаанбаатар хот

Комисс байгуулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Өршөөл үзүүлэх тухай хуулийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах комиссыг дор дурдсан бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулсугай.

Комиссын дарга:

Ц.Шаравдорж -Улсын Их Хурлын гишүүн

Орлогч дарга:

Г.Баясгалан -Хууль зүй, дотоод хэргийн

яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга

Нарийн бичгийн дарга:

Д.Батжаргал -Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын дарга

Гишүүдэд:

Р.Эрдэнэбүрэн-Улсын Их Хурлын гишүүн, Хүний эрхийн дэд хорооны дарга

Б.Батбаатар -Улсын Их Хурлын гишүүн

Д.Батсайхан -Улсын дээд шүүхийн Эрүүгийн танхимын тэргүүн шүүгч

Ч.Мөнхбат-Улсын ерөнхий прокурорын

орлогч

Б.Батсэрээдэнэ -Эрүүл мэндийн яамны

Төрийн нарийн бичгийн дарга

Б.Мишигжав -Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга

Б.Баатарзориг -Нийслэлийн Засаг даргын орлогч

Б.Пүрэвням -Монголын өмгөөлөгчдийн холбооны ерөнхийлөгч

Д.Даваадорж -Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын уучлал хариуцсан референт

М.Ганболд -Эрүүгийн цагдаагийн газрын дарга

2. Өршөөл үзүүлэх ажлын дүнг 2006 оны 8 дугаар сарын 1-ний дотор Улсын Их Хуралд танилцуулахыг Комисс /Ц.Шаравдорж/-т даалгасугай.

3. Хорих болон баривчлах газраас суллагдсан хүмүүсийг орон нутагт хүргэх болон өршөөл үзүүлэхтэй холбогдсон зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлэхийг Засгийн газар /М.Энхболд/-т зөвшөөрсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 29-ний өдөр

Дугаар 66

Улаанбаатар хот

Тэтгэмж, мөнгөн тусламжийн хэмжээг тогтоох тухай тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай

"Тэтгэмж мөнгөн тусламжийн хэмжээг тогтоох тухай" Улсын Их Хурлын тогтоолд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөс тавьсан хоригийг хүлээж авсантай холбогдуулж Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн 29.8 ийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. "Тэтгэмж, мөнгөн тусламжийн хэмжээг тогтоох тухай" 2006 оны 6 дугаар сарын 2-ны өдрийн 47 дугаар тогтоолд дараахь агуулгатай заалт нэмсүгэй:

1/ "2. Ерөнхий боловсролын сургуулийн хичээлийн жилийн үргэлжлэх хугацаанд

нэг, хоёрдугаар ангийн сурагчдад өдөрт 300 төгрөгөөр тооцож өдрийн цайгаар үйлчлэх ажлыг 2006-2007 оны хичээлийн жилээс эхлэн зохион байгуулах арга хэмжээ авахыг Засгийн газар /М.Энхболд/-т даалгасугай."

2. "Тэтгэмж, мөнгөн тусламжийн хэмжээг тогтоох тухай" Улсын Их Хурлын 2006 оны 6 дугаар сарын 2-ны өдрийн 47 дугаар тогтоолын 2 дахь заалтын дугаарыг "3" болгон өөрчилсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2006 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдөр

Дугаар 139

Улаанбаатар хот

С.Даваажаргалыг "Шударга журам" медалиар шагнах тухай

Иргэний үүргээ нэр төртэй биелүүлэн, галын аюулаас гурван настай хүүхдийн амь насыг аварсан эр зоригийг нь үнэлж Ховд аймгийн Онцгой байдлын хэлтсийн Аврах отрядын химичин аврагч,

тэргүүн түрүүч Сэмбэрүүгийн Даваажаргалыг "Шударга журам" медалиар шагнасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2006 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдөр

Дугаар 140

Улаанбаатар хот

Ц.Цэвдлоог "Шударга журам" медалиар шагнах тухай

Иргэний үүргээ нэр төртэй биелүүлж, иргэдийн эд хөрөнгө, амь насыг галын аюулаас хамгаалсан эр зоригийг нь үнэлж Дорноговь аймгийн Хөвсгөл сумын 3 дугаар багийн иргэн

Цэрэнсономын Цэвдлоог "Шударга журам" медалиар шагнасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2006 оны 6 дугаар сарын 2-ны өдөр

Дугаар 141

Улаанбаатар хот

Төрийн захиргааны зарим албан хаагчдад албан тушаалын зэрэг дэв олгох тухай

Төрийн албаны тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 2 дэхь заалтыг баримтлан ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Хавсралтад дурдсан төрийн захиргааны албан хаагчдад төрийн захиргааны тэргүүн

түшмэлийн албан тушаалын зэрэг дэв олгосугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ Н.ЭНХБАЯР

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2006 оны 141 дүгээр зарлигийн хэвсрэлт

ТЭРГҮҮН ТҮШМЭЛИЙН АЛБАН ТУШААЛЫН ЗЭРЭГ ДЭВ ОЛГОХ ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ АЛБАН ХААГЧИД

Д/д	Овог, нэр	Албан тушаал	Албан тушаалын зэрэглэл	Олгох зэрэг дэв
1	Балчигийн Цэрэндорж	ХЗДХЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга	ТЗ-13	Тэргүүн
2	Янсандагын Адьяа	БОЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга	ТЗ-13	Гутгаар
3	Түдэвийн Цэрэнпүрэв	ТЭХЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга	ТЗ-13	Дөтгөөр
4	Чимэдийн Хүрэлбаатар	СЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга	ТЗ-13	Дөтгөөр
5	Баасанхүүгийн Ганзориг	Гадаад худалдаа, гадаадын хөрөнгө оруулалтын газрын дарга	ТЗ-12	Дэд
6	Аюураанын Энхжав	Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төвийн дарга	ТЗ-13	Тэргүүн
7	Нацагийн Батсуурь	ХХААЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга	ТЗ-13	Гутгаар
8	Балдангийн Базарзориг	Нийслэлийн Засаг даргын орлогч	ТЗ-13	Дөтгөөр
9	Гомбосүрэнгийн Мөнхбаяр	Улаанбаатар хотын Ерөнхий менежер	ТЗ-13	Дөтгөөр
10	Очирын Байгальмаа	НХХЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн дарга	ТЗ-13	Дөтгөөр
11	Самдангийн Цэдэндамба	Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын албаны дарга	АА-3	Тэргүүн

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2006 оны 6 дугаар сарын 6-ны өдөр

Дугаар 145

Улаанбаатар хот

Атангийн Чимэдцогзолд Монгол Улсын гавьяат хуульч цол хүртээх тухай

Аймаг, нийслэлийн шүүхийн байгууллагад олон жил идэвх санаачилга, үр бүтээлтэй ажиллаж эрүүгийн хуулийг практикт зөв хэрэглэх, эрүүгийн болон иргэний хэргийг хянан шийдвэрлэх, шүүхийн залуу боловсон хүчнийг сургаж хүмүүжүүлэхэд оруулж байгаа хувь

нэмрийг нь үнэлж Нийслэлийн шүүхийн шүүгч Атангийн Чимэдцогзолд Монгол Улсын гавьяат хуульч цол хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2006 оны 6 дугаар сарын 6-ны өдөр

Дугаар 146

Улаанбаатар хот

Зарим хүнийг одон медалиар шагнах тухай

Шүүхийн байгууллагад олон жил идэвх зүтгэл, үр бүтээлтэй ажиллаж байгаа дор

дурдсан хүмүүсийг одон, медалиар шагнасангай.

ХОДЕЛМӨРИЙН ГАВЬЯАНЫ УЛААН ТУГИЙН ОДОНГООР:

1. Баасайн Дангаасүрэн - Улсын дээд шүүхийн Судалгааны төвийн захирал

2. Рэгзэнгийн Жамъянчойжил - Улсын дээд шүүхийн шүүгч

3. Дуламын Гунцаг - Улсын дээд шүүхийн шүүгч

"АЛТАН ГАДАС" ОДОНГООР:

1. Лхүндэвийн Атарцэцэг - Улсын дээд шүүхийн шүүгч

8. Доржийн Ням - Завхан аймгийн шүүхийн шүүгч

2. Бавалын Баатар - Нийслэлийн Хан-Уул дүүргийн шүүхийн ерөнхий шүүгч

9. Сэрээнэнгийн Оюунцэцэг - Орхон аймгийн шүүхийн шүүгч

3. Бадарчийн Бямбахорлоо - Сэлэнгэ аймгийн сум дундын 2 дугаар шүүхийн ерөнхий шүүгч

10. Силамын Сайран - Хэнтий аймгийн шүүхийн шүүгч

4. Ламжавын Ганболд - Өмнөговь аймгийн шүүхийн шүүгч

11. Базаргарьдын Сүхгомбо - Хэнтий аймгийн шүүхийн шүүгч

5. Түмээгийн Гариймаа - Нийслэлийн шүүхийн шүүгч

12. Пэрэнлэйн Төмөрбаатар - Булган аймгийн шүүхийн шүүгч

6. Нямдоржийн Ичинхорлоо - Нийслэлийн Баянгол дүүргийн шүүхийн ерөнхий шүүгч

13. Дамдинжавын Цэвэлмаа - Сүхбаатар аймгийн шүүхийн архив, бичиг хэргийн эрхлэгч

7. Базаргүрийн Нүрзэдмаа - Дархан - Уул аймгийн шүүхийн шүүгч

14. Загдын Цэнгэнбаяр - Нийслэлийн шүүхийн шүүгч

15. Довжилжамцын Энхтуяа - Нийслэлийн Баянзүрх дүүргийн шүүхийн шүүгч

16. Тэрбишийн Энхтуяа - Дорнод аймгийн шүүхийн шүүгч

ХӨДӨЛМӨРИЙН ХҮНДЭТ МЕДАЛИАР:

1. Дансрангийн Бавуу - Увс аймгийн шүүхийн ерөнхий шүүгч

14. Сугарын Өлзийсайхан - Сүхбаатар аймгийн шүүхийн ерөнхий шүүгч

2. Дашравдангийн Бадамгэрэл - Говьсүмбэр аймгийн шүүхийн нягтлан бодогч

15. Бадарчийн Сайханцэцэг - Нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүргийн шүүхийн шүүгч

3. Халтарын Батбаяр - Нийслэлийн Хан-Уул дүүргийн шүүхийн шүүгч

16. Данзангийн Сарантуяа - Говь-Алтай аймгийн сум дундын шүүхийн ерөнхий шүүгч

4. Нацагдоржийн Баяраа - Дорноговь аймгийн шүүхийн шүүгч

17. Чулууны Тунгалаг - Улсын дээд шүүхийн шүүгч

5. Ламгивын Бор - Баянхонгор аймгийн шүүхийн шүүгч

18. Цэдэн-Ишийн Туяа - Дархан-Уул аймгийн шүүхийн шүүгч

6. Сэрээнэнгийн Бямбаа - Төв аймгийн шүүхийн Тамгын хэлтсийн дарга

19. Жүгдэрийн Тэгшдэлгэр - Улсын дээд шүүхийн архив, номын сан хариуцсан мэргэжилтэн

7. Лувсаншаравын Даваасүрэн - Нийслэлийн шүүхийн шүүгч

20. Дашдаваагийн Чулуунхүү - Нийслэлийн Баянзүрх дүүргийн шүүхийн шүүгч

8. Борын Дэнсмаа - Хэнтий аймгийн сум дундын 1 дүгээр шүүхийн Ерөнхий шүүгч

21. Раднаагийн Шүрхүү - Өвөрхангай аймгийн сум дундын 1 дүгээр шүүхийн шүүгч

9. Нямын Мөнхөө - Хөвсгөл аймгийн шүүхийн шүүгч

22. Далайгийн Энхбаатар - Нийслэлийн Багануур дүүргийн шүүхийн шүүгч

10. Сэржийн Нансалдорж - Нийслэлийн шүүхийн Тамгын хэлтсийн сантехникийн механик, слесарь

23. Баярын Энхтуяа - Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн санхүүгийн хяналт шалгалтын референт

11. Лхам-Янжингийн Оюун - Нийслэлийн Баянгол дүүргийн шүүхийн шүүгч

24. Бурын Эрдэнэбаяр - Өмнөговь аймгийн шүүхийн Тамгын хэлтсийн дарга

12. Дулмаагийн Оюундарь - Сэлэнгэ аймгийн шүүхийн шүүгч

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н.ЭНХБАЯР

13. Сүхээгийн Оюунчимэг - Нийслэлийн Чингэлтэй дүүргийн шүүхийн шүүгч

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 7-ны өдөр

Дугаар 124

Улаанбаатар хот

Ажлаас чөлөөлөх, ажилд түр томилох тухай

Засгийн газрын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэг, Төрийн албаны тухай хуулийн 17.12, 24.1.2-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

2. Гунгаагийн Баясгаланг Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Төрийн нарийн бичгийн даргаар түр томилсугай.

1. Төрийн алба хаах насны дээд хязгаарт хүрч тэтгэвэрт гарах болсонтой холбогдуулан Балчингийн Цэрэндоржийг Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын үүрэгт ажлаас чөлөөлсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

М.ЭНХБОЛД

**ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД**

Д.ОДБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 7-ны өдөр

Дугаар 125

Улаанбаатар хот

Ажлаас чөлөөлөх, ажилд түр томилох тухай

Засгийн газрын тухай хуулийн 18^д дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, Төрийн албаны тухай хуулийн 17.12-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

2. Дугаржавын Батжаргалыг Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг-Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын даргаар түр томилсугай.

1. Өөр ажилд шилжих болсонтой холбогдуулан Жамцын Чойжанцанг Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг-Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын даргын үүрэгт ажлаас чөлөөлсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

М.ЭНХБОЛД

**ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД**

Д.ОДБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

2006 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдөр

Дугаар 02

Улаанбаатар хот

Иргэний хуулинд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн 154 дүгээр зүйлийн 154.3, 174 дүгээр зүйлийн 174.2, 174.3 дахь заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг эцэслэн шийдвэрлэсэн тухай

Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхим
13.00 цаг

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн дарга Ж.Бямбадорж даргалж, гишүүдэд Н.Жанцан /илтгэгч/, Л.Рэнчин, П.Очирбат, Ж.Болдбаатар, Ж.Амарсанаа, Ч.Дашням, Д.Наранчимэг нарын бүрэлдэхүүнтэй, нарийн бичгийн даргаар Д.Нарантуяаг оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдаанд хүсэлт гаргагч Улсын Дээд шүүхийн Иргэний хэргийн танхимын тэргүүн Ц.Амарсайхан, Улсын Дээд шүүхийн шүүгч А.Доржготов, Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр Улсын Их Хурлын гишүүн З.Энхболд нар оролцоо.

Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаанаар "Ипотекийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулах журмын тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан Иргэний хуулийн 154 дүгээр зүйлийн 154.3, 174 дүгээр зүйлийн 174.2, 174.3 дахь заалт нэмсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуультай нийцэж байгаа эсэх тухай маргааныг эцэслэн хэлэлцэв.

Нэг. Монгол Улсын Дээд шүүх Үндсэн хуулийн цэцэд мэдүүлсэн хүсэлтэдээ:

1. "Ипотекийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулах журмын тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан Иргэний хуулийн 154 дүгээр зүйлийн 154.3-т "барьцааны зүйл нь бусдын өмчлөлийн хөрөнгө байж болно. Энэ тохиолдолд тухайн хөрөнгө барьцаалуулагчийн өмчлөлд шилжсэнээр барьцаагаар хангагдах шаардлага үүснэ" гэж заасан нь утга агуулгаараа ойлгомжгүй бөгөөд өмчлөгчийн эрхийг зөрчсөн гэж үзэж байна.

Энэ нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 2 дугаар хэсэгт заасан Монгол Улсын иргэн "хөдлөх, үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөх эрхтэй" гэсэнтэй нийцэхгүй байна гэж Улсын Дээд шүүх үзэж байна.

D/lsets shiidver

2. Иргэний хуулийн 154 дүгээр зүйлийн 154.4-т "барьцааны зүйл нь ирээдүйд бий болох хөрөнгө байж болно. Энэ тохиолдолд тухайн хөрөнгө бий болж, барьцаалуулагчийн өмчлөлд шилжсэнээр барьцаагаар хангагдах шаардлага үүснэ" гэж заасан нь утгын алдаатайгаас гадна Үндсэн хуулийн дээрх заалтыг зөрчсөн гэж үзэж байна.

Ирээдүйд бий болох эд хөрөнгийг барьцаалж болохоор хуульчилсан атлаа энэхүү эд хөрөнгийг бий болсон үед л барьцаална гэсэн утгын

зөрчил нь хуулийн энэ заалтыг хэрэглэхэд хүндрэл үүсгэж болзошгүй байгаагаас гадна өмчлөгч өөрийн өмчлөлийн эд хөрөнгийг барьцаалах хэлбэрээр захиран зарцуулж, өмчлөх эрхээ хэрэгжүүлэхийг хүсвэл өмчлөх эрхээсээ татгалзаж, бусдад шилжүүлэх шаардлагатай болж байгаа тул хуулийн энэ заалт Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 2 дугаар хэсэгт заасан "хөдлөх, үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөх эрхтэй" гэсэн Монгол Улсын иргэний үндсэн эрхүүдийн нэгийг зөрчсөн гэж үзэж байна.

3. Иргэний хуулийн 174 дүгээр зүйлийн 174.3-т "үүрэг гүйцэтгэгч нь банк, банк бус санхүүгийн байгууллага бол ипотекийн зүйлийг шүүхийн журмаар худалдан борлуулахаар шүүхэд эсхүл шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулахаар хуульд заасан журмын дагуу бүртгэлийн байгууллагад хүсэлтээ гаргана" гэсэн нь нэгдүгээрт, иргэний эрх зүйн талуудын тэгш эрхийн зарчим, хоёрдугаарт "хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна" гэсэн Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1-д заасан зарчим, гуравдугаарт Үндсэн хуулийн Дөчин долдугаар зүйлийн 2-т заасан "шүүх эрх мэдлийг өөр байгууллага эрхлэн хэрэгжүүлэхийг хориглоно", дөрөвдүгээрт, Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 14 дүгээр хэсэг буюу "эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах, ...шударга шүүхээр шүүлгэх...эрхтэй" гэсэнтэй тус тус нийцэхгүй байна.

Хоёр. Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанд Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр томилогдсон, Улсын Их Хурлын гишүүн З.Энхболд тэйлбартаа:

1. Иргэний Дээд шүүх Иргэний хуулийн 154.3 дахь хэсгийн заалт нь "...бусдын гүйцэтгэх үүрэгт өөрийн өмчлөлийн зүйлийг барьцаалж болно, гэхдээ үүний тулд өмчлөх эрхээ тэрхүү үүрэг гүйцэтгэгчид шилжүүлж гэсэн утгатай зохицуулалт болжээ. Энэ нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан Монгол Улсын иргэн "хөдлөх, үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөх эрхтэй" гэсэнтэй нийцэхгүй байна" гэжээ. Энэ зохицуулалт нь хэн нэг гуравдагч этгээд бусдын гүйцэтгэх үүрэгт өөрийн хөрөнгийг барьцаалах асуудал биш юм. Улсын Дээд шүүхийн ойлгож буй тохиолдлын хувьд гуравдагч этгээд өөрөө барьцаалагчтай гэрээ байгуулахаас биш үндсэн үүрэг гүйцэтгэгч түүний хөрөнгөөр барьцаалагчтай барьцааны гэрээ байгуулахгүй.

Энэ заалтын агуулга нь хэн нэг барьцаалах хөрөнгөгүй иргэн орон сууц авах зорилгоор зээл авахыг хүсчээ гэвэл уг зээлээр худалдан авах сууцаа эргүүлэн барьцаа болгох зохицуулалт юм. Нэгэнт барьцаа нь талууд харилцан тохиролцох замаар байгуулдаг үүргийн эрх зүйн харилцаа тул барьцааны ямар зүйлийг хүлээн зөвшөөрөх нь барьцаалагчийн эрсдэлийн асуудал гэж үзнэ. Иймд "Барьцааны зүйл бусдын өмчлөлийн эд хөрөнгө байж болно" гэдгийг хэн нэгний хөрөнгийг өмчлөлдөө шилжүүлсний дараа барьцаал гэж биш, харин тухайн гэрээний үр дүнд, ирээдүйд өмчлөлдөө шилжүүлэх хөрөнгөө эргүүлэн барьцаанд тавьж болно гэсэн агуулгаар ойлгох нь зүйтэй.

Нөгөөтэйгүүр, барьцаалагчийн шаардах эрх нь гагцхүү барьцаалуулагчид өмчлөх эрх бий болсноор хэрэгжихээр заасан нь бусад өмчлөгчдийн эрхийг хөндсөн бус, эсрэгээр хамгаалсан зохицуулалт юм. Өөрөөр хэлбэл, өмчтэй болно гэсэн амлалт биелүүлээгүйн төлөөх эрсдэлийг барьцаалагч хүлээх ба хэн нэгний өмчид халдаагүй гэсэн үг юм.

2. Иргэний хуулийн 154.4 дэх хэсэг нь дээрх заалттай агуулгын хувьд төстэй юм. Дээр тайлбарласанчлан ирээдүйд өмчлөлдөө бий болгох хөрөнгийг барьцаалах боломжийг нээж өгч байгаа юм. Энэ нь бусдын өмчлөх эрхийг мөн дээрхийн адил хөндөхгүй. Учир нь шаардах эрх нь Иргэний хуулийн 154.3 дахь хэсгийн мөн адил тухайн ирээдүйд бий болох хөрөнгө нь бий болж, үүрэг гүйцэтгэгчийн өмчлөлд шилжсэн нөхцөлд үүснэ. Үүнд тодруулбал, хэдийгээр ирээдүйд бий болох хөрөнгө бий болсон боловч барьцаалуулагчийн өмчлөлд шилжээгүй бол шаардах эрх нээгдэх боломжгүй байгаа. Ингэснээр бусад хууль ёсны өмчлөгчдийн эрх мөн адил хамгаалагдаж байгаа юм.

3. Иргэний хуулийн 174.2 дахь хэсгийн "Барьцаалагч нь банк, эсхүл банк бус санхүүгийн байгууллага бол энэ заалт хамаарахгүй" гэсэн 2 дахь өгүүлбэр нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1-д "хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна" гэж заасныг зөрчсөн байна гэжээ. Тэгш эрхийн зарчим нь гагцхүү ижил тэгш субъектүүдийн хооронд л яригддаг. Өөрөөр хэлбэл, ижил биш талуудын хооронд тэгш эрхийн асуудал хэзээ ч яригддаггүй. Жишээлбэл, банк болон банк бус санхүүгийн байгууллага аль аль нь иргэний эрх зүйн субъектүүд боловч эрх зүйн статусын хувьд өөр өөр бөгөөд үүнтэй холбогдуулан өөр өөр эрх эдэлж, үүрэг хүлээдэг. Банк хадгаламжийн үйл ажиллагаа явуулах эрхгүй байдаг гэх мэт. Хэрэв бүх этгээдүүд тэгш эрхтэй байдаг гэж үзвэл банк, банк бус санхүүгийн байгууллага, компани, төрийн бус байгууллага, цаашилбал, иргэн хүртэл хадгаламжийн үйл ажиллагаа явуулах эрх нь нээлттэй байх ёстой нь дамжиггүй юм.

4. Иргэний хуулийн 174.3 дахь хэсгийн заалт нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 2-ын "хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна", Арван зургадугаар зүйлийн 14-ийн "эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах, ...шударга шүүхээр шүүллэх эрхтэй", Дөчин долдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн "Шүүх эрх мэдлийг өөр байгууллага эрхлэн хэрэгжүүлэхийг хориглоно" гэж заасныг зөрчсөн байна гэжээ.

Бүртгэлийн байгууллага нь барьцааны зүйлийг худалдан борлуулах эсэх асуудлыг шийддэг, шүүхийн чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг байгууллага огтхон ч биш юм. Харин хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу шүүхийн бус журмаар аливаа этгээдийн зөрчигдсөн эрхийг сэргээх, нөгөө этгээдэд учруулсан хохирлыг тогтоох, түүнийг гаргуулах, талуудын хоорондын маргааныг шийдвэрлэх зэрэгтэй холбоогүй бөгөөд гагцхүү тухайн барьцаалсан үл хөдлөх хөрөнгөөр үүргийн гүйцэтгэлийг хангуулж байгааг, ийнхүү хангуулах ажиллагаа нь хуульд заасан процедурын дагуу явагдаж байгаа гэдгийг л гэрчлэн бүртгэж буй үйлдэл юм. Уг ажиллагааны нэг онцлог нь ажиллагаанд оролцогч талууд аливаа хэлбэрээр маргаан гаргаагүй байх ёстой. Хэрэв талуудын аль нэг нь гэрээний талаар, эсхүл ажиллагааны явцад эрх нь зөрчигдсөн гэж үзэн маргаан үүсгэсэн тохиолдолд уг асуудлыг шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.

Хэдийгээр Иргэний хуулийн 174.3 дахь хэсэгт заасны дагуу асуудлыг шүүхийн бус журмаар шийдвэрлэх ч шүүхийн бус шатанд шийдвэрлэх явцад хуулиар хамгаалагдсан эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн гэж үзсэн тохиолдолд ипотехийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулах ажиллагааны аль ч шатанд, хэдийд ч, шүүхэд хандан зөрчигдсөн эрхээ сэргээлгэх боломжтой юм. Энэ нь Ипотехийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулах журмын тухай хуулийн 27.1 дэх хэсэгт заасан байгаа. Түүнчлэн нэгэнт хуулиар хамгаалагдсан эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн гэж үзвэл зөрчигдсөн эрхээ сэргээлгэхээр шүүхэд хандах эрх нь нээлттэй байна.

Иймээс Иргэний хуулийн 174.3 дахь хэсгийн заалт нь хэн нэгнийг шүүхэд хандахаас хязгаарлах бус, гагцхүү аливаа этгээдийн эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдөөгүй тохиолдолд үүргийн гүйцэтгэлийг шүүхийн оролцоогүйгээр хангуулах эрх зүйн үндсийг бий болгож өгсөн шинжтэй заалт юм. Иймд Иргэний хуулийн 154 дүгээр зүйлийн 154.3, 154.4 дэх хэсэг, 174 дүгээр зүйлийн 174.3 дахь хэсэг, 174.2 дахь хэсгийн хоёрдахь өгүүлбэр Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчөөгүй гэж үзэж байна" гэжээ.

Гурав. Үндсэн хуулийн цэц энэхүү маргааныг 2006 оны 4 дүгээр сарын 12-ны өдрийн дунд суудлын хуралдаанаар хянан хэлэлцэж 2/04 дүгээр дүгнэлт гаргасан бишээ. Энэ дүгнэлтэд:

1. Монгол Улсын Иргэний хуулийн 154 дүгээр зүйлийн 154.3 дахь заалтын "...Энэ тохиолдолд

тухайн хөрөнгө барьцаалуулагчийн өмчлөлд шилжсэнээр барьцаагаар хангагдах шаардлага үүснэ..." гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арванзургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3-т заасан "Хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө... өмчлөх... эрхтэй" гэснийг, Иргэний хуулийн 174 дүгээр зүйлийн 174.2 дахь заалтын "...Барьцаалагч нь банк, эсхүл банк бус санхүүгийн байгууллага бол энэ заалт хамаарахгүй" гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арвандөрөвдүгээр зүйлийн 1-д заасан "...хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна" гэснийг, 174.3 дахь заалт "Үүрэг гүйцэтгүүлэгч нь банк, банк бус санхүүгийн байгууллага бол ипотекийн зүйлийг шүүхийн журмаар худалдан борлуулахаар хуульд заасан журмын дагуу бүртгэлийн байгууллагад хүсэлтээ гаргана. Ипотекийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулахад энэ хуулийн 175.5-175.7, 176, 177 дугаар зүйл хамаарахгүй" гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арвандөрөвдүгээр зүйлийн 1-д заасан "...хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна", Арванзургадугаар зүйлийн 14-д заасан "...эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах, ...шударга шүүхээр шүүлгэх... эрхтэй", Арвандөрөвдүгээр зүйлийн 2-т заасан "...хөрөнгө чинээгээр ялгаварлан гадуургах үл болно", Дөчиндолдугаар зүйлийн 1-д заасан "...шүүх эрх мэдлийг гагцхүү шүүх хэрэгжүүлнэ", Дөчиндолдугаар зүйлийн 2-т заасан "...шүүх эрх мэдлийг өөр байгууллага эрхлэн хэрэгжүүлэхийг хориглоно" гэснийг тус тус зөрчсөн байна гэжээ.

Дөрөв. Үндсэн хуулийн цэцийн дээрх дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцсэн 30 дугаар тогтоол гаргаж Үндсэн хуулийн цэцийн 2006 оны 4 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 2/04 дүгээр дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй гэж үзсэн болно.

Тав. Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаанд Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр томилогдсон, Улсын Их Хурлын гишүүн З. Энхболд тайлбартаа:

...Дэлхийн улс орнуудын жишгээс харахад ипотекийн зүйлийг шүүхийн болон шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулдаг хоёр арга байдаг бөгөөд манай улсын хувьд Иргэний хуульд заасны дагуу ипотекийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулах аргыг хэрэглэж ирсэн. Практикт ипотекийн зүйлийг шүүхийн журмаар худалдан борлуулахад дунджаар нэг жил орчим хугацаа зарцуулахын зэрэгцээ зардал их гардаг ба энэ нь зээлдэгч болон зээлдүүлэгчийн аль алинд нь ашиггүй байдаг байна. Учир нь зээлдүүлэгч нь энэ хугацаанд зээлсэн мөнгөө эдийн засгийн эргэлтэд оруулах боломжгүй болдог ба зээлдэгч нь ипотекийн зүйлийг шүүхийн журмаар худалдан борлуулах ажиллагааны явцад гарах тэмдэгтийн хураамж, шийдвэр гүйцэтгэлийн урамшуулал, хөрөнгийн үнэлгээ хийлгэх зэрэгтэй холбогдсон бүхий л зардлыг төлөх шаардлагатай болдог байна.

Иймд талуудын аль алиных нь эрх ашгийг харгалзан зээлдэгч зээлийн гэрээгээр хүлээсэн үүргээ хугацаандаа биелүүлээгүй тохиолдолд үүргийн гүйцэтгэлийг хангуулах зорилгоор зээлдэгчийн барьцаалуулсан үл хөдлөх хөрөнгийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулах зардал багатай, шуурхай аргыг бий болгох үзэл баримтлалаар боловсрогдсон Ипотекийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулах журмын тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хурал хэлэлцэж, уг хуулийг баталсан бөгөөд түүнд нийцүүлсэн Иргэний хуульд холбогдох өөрчлөлтийг оруулсан юм.

Ипотекийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулах харилцаа нь талууд анх гэрээ байгуулахдаа үүргийн гүйцэтгэлийг шүүхийн бус журмаар хангуулах аргыг сонгож, асуудлыг шийдвэрлэхээр төслийн дурын үндсэн дээр байгуулсан гэрээнд үндэслэн үүсэх гэрээний эрх зүйн харилцаа билээ. Нэгэнт гэрээг талууд иргэний эрх зүйн суурь зарчим болох гэрээний эрх чөлөөний зарчимд үндэслэн сайн дурын үндсэн дээр байгуулсан, ипотекийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулахыг зөвшөөрч харилцан тохиролцсоныг гэрээний аль нэг талын эрх зөрчигдсөн гэж үзэх үндэслэлгүй гэж Улсын Их Хурал үзсэн.

Түүнчлэн Монгол Улсын төрөөс орон сууцны талаар баримтлах бодлого, орон сууцны үндэсний хөтөлбөр, үл хөдлөх хөрөнгийг барьцаалсан зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны зах зээлийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл зэрэг төрийн бодлогын баримт бичгүүдэд тусгагдсан гэр бүлд зориулсан үл хөдлөх эд хөрөнгө, ялангуяа орон сууцны зээлийн тогтолцоог бүрдүүлэх, урт хугацааны зээл, ипотекийн аргыг нэвтрүүлэх замаар иргэдээ орон сууцаар хангах зорилтыг шийдвэрлэх, нөгөө талаар нийгэмд нэгэнт үүсээд байгаа харилцааг зохицуулахад Иргэний хуульд оруулсан ипотекийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулахтай холбогдсон нэмэлт, өөрчлөлтүүд нь чухал ач холбогдолтой гэж Улсын Их Хурал үзэж байна.

Банк, банк бус санхүүгийн байгууллага нь санхүүгийн зуучлагч байгууллага бөгөөд өөрт хадгалаулсан хадгаламж эзэмшигч, хөрөнгө оруулагч нарын мөнгөн хөрөнгийг бусдад зээлдүүлэх, хөрөнгө оруулах замаар санхүүгийн эргэлтэд оруулж, дундаас нь ашиг олдог байгууллага бөгөөд тэдгээрийн үйл ажиллагаа доголдоход цаана нь хадгаламж эзэмшигч, хөрөнгө оруулагч нарын эрх ашиг давхар хөндөгдөг нь иргэдээ орон сууцаар хангах төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх гэж үзэж байна. Иймд дээрх үндэслэлийг харгалзан үзэж шийдвэрээ гаргахыг хүсье гэжээ.

Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаан дээр Улсын Дээд шүүхийн Иргэний хэргийн танхимын тэргүүн Ц.Амарсайхан хэлэхдээ: Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанд

гаргасан тайлбараа дэмжиж байна. Улсын Дээд шүүхээс Үндсэн хуулийн цэцэд гаргасан хүсэлтийн нэг гол агуулга бол хун бүр эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах эрх нээлттэй байх ёстой. Энэ эрхийг хязгаарлах эрх хэнд ч байх ёсгүй гэж үзсэн явдал гэжээ.

Үндэслэл:

1. Монгол Улсын Иргэний хуулийн 154 дүгээр зүйлийн 154.3-т "Барьцааны зүйл нь бусдын өмчлөлийн хөрөнгө байж болно. Энэ тохиолдолд тухайн хөрөнгө барьцаалуулагчийн өмчлөлд шилжсэнээр барьцаагаар хангагдах шаардлага үүснэ" гэжээ.

Үүрэг гүйцэтгүүлэгчийн өмчлөлд хөрөнгөө шилжүүлэхгүйгээр өөрийн өмчлөлийн зүйлээр үүргийн гүйцэтгэлийг хангаад үлдсэн хэсэгтээ өөрөө өмчлөгч хэвээр үлдэх, үүрэг гүйцэтгэгчийн өмнөөс үүргийг гүйцэтгээд барьцааны үүргээс чөлөөлөгдөж, өмчлөлийн зүйлээ өөрийн өмчлөлд хэвээр хадгалах, барьцааны зүйлийг хариу төлбөртэй буюу төлбөргүйгээр үүрэг гүйцэтгэгч бус өөр гуравдагч этгээдийн өмчлөлд шилжүүлэх замаар барьцааны үүргийг шинэ өмчлөгчид шилжүүлэх зэрэг эрхүүд нь барьцаалуулагчид нээлттэй байдаг. Энэ нь иргэний эрх зүйн нийтээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн зарчим юм.

Иймд Монгол Улсын Иргэний хуулийн 154 дүгээр зүйлийн 154.3 дахь заалтын хоёрдахь өгүүлбэр нь Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3-д заасан "Хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө... өмчлөх ... эрхтэй" гэснийг зөрчсөн гэдг үндэслэлтэй байна.

2. Иргэний хуулийн 174 дүгээр зүйлийн 174.2-т "Үл хөдлөх эд хөрөнгийг худалдахад энэ хуульд заасан журмыг баримтлах бөгөөд энэ хуулийн зохицуулалтыг илүү нарийвчилсан зохицуулалт гэж үзнэ.

Барьцаалагч нь банк, эсхүл банк бус санхүүгийн байгууллага бол энэ заалт хамаарахгүй" гэжээ.

Барьцаалагч нь банк, эсхүл банк бус санхүүгийн байгууллага бол Иргэний хуулиар зохицуулсан барьцааны зүйл болох үл хөдлөх хөрөнгийг худалдах журам огт хамаарахгүй гэж ойлгохоор байна. Өөрөөр хэлбэл, барьцаалагч нь банк, эсхүл банк бус санхүүгийн байгууллага бол, үүрэг гүйцэтгэгч, эсхүл барьцаалуулагч болох үл хөдлөх хөрөнгийн өмчлөгч Иргэний хуульд заасан журмын дагуу барьцааны зүйл болох үл хөдлөх хөрөнгийг худалдах, шүүхийн шийдвэрийн дагуу үүргийн гүйцэтгэлийг хангуулах хүсэлт гаргасан ч гэсэн Иргэний хуулийн 175 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтлах заалтыг хамаарахгүй гэж хуульчилсан учраас үүрэг гүйцэтгэгч болон үл хөдлөх хөрөнгийн өмчлөгчийн эрх зөрчигдөхөд хүрч байна.

Иймд Иргэний хуулийн 174 дүгээр зүйлийн 174.2 дахь заалтын "... Барьцаалагч нь банк, эсхүл банк бус санхүүгийн байгууллага бол энэ заалт хамаарахгүй..." гэсэн хэсэг нь Монгол Улсын

Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн "...хун бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна..." гэснийг зөрчиж байна гэсэн хүсэлтийг хүлээн авах үндэслэлтэй байна.

3. Иргэний хуулийн 174 дүгээр зүйлийн 174.3-т "...Үүрэг гүйцэтгүүлэгч нь банк, банк бус санхүүгийн байгууллага бол ипотекийн зүйлийг шүүхийн журмаар худалдан борлуулахаар шүүхэд, эсхүл шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулахаар хуульд заасан журмын дагуу бүртгэлийн байгууллагад хүсэлтээ гаргана. Ипотекийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулахад энэ хуулийн 175.5-175.7, 176, 177 дугаар зүйл хамаарахгүй" гэжээ.

Иргэний хуулийн 174 дүгээр зүйлийн 174.3-т зааснаар үүргийн нэг тал болох үүрэг гүйцэтгүүлэгч банк, банк бус санхүүгийн байгууллага дангаараа эрхээ хамгаалуулах этгээдийг өөрийн үзэмжээр сонгохоор зааж, харин үүргийн нөгөө тал болох үүрэг гүйцэтгэгч буюу үл хөдлөх хөрөнгийн өмчлөгч-барьцаалуулагчид сонгох боломж олгоогүй байгаа ба ийнхүү иргэний эрх зүйн харилцаанд эрх тэгш оролцогч субъектүүдийн хувьд ялгавартай зохицуулсан нь тэгш эрхийн зарчим зөрчигдсөний зэрэгцээ Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1-д заасан "...хун бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна..." Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 2-т заасан "...хөрөнгө чинээгээр ялгаварлан гадуурхаж үл болно", Арван зургадугаар зүйлийн 14-т заасан "...эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах, ...шударга шүүхээр шүүлгэх... эрхтэй...", түүнчлэн талуудын шүүхэд хандах эрхийг нь хязгаарлан бүртгэлийн байгууллагад бүртгүүлж ипотекийн зүйлийг худалдан борлуулахаар заасан нь Дечин долдугаар зүйлийн 1-д заасан "...шүүх эрх мэдлийг гагцхүү шүүх хэрэгжүүлнэ", мөн Дечин долдугаар зүйлийн 2-т заасан "...шүүх эрх мэдлийг өөр байгууллага эрхлэн хэрэгжүүлэхийг хориглоно" гэснийг тус тус зөрчсөн гэж үзэх үндэслэлтэй байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 3, Үндсэн хуулийн цэцийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 2, Үндсэн хуулийн цэцэд Маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 2, 36 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн заалтуудыг удирдлага болгон

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС ТОГТООХ НЬ:

1. Монгол Улсын Иргэний хуулийн 154 дүгээр зүйлийн 154.3 дахь заалтын "... Энэ тохиолдолд тухайн хөрөнгө барьцаалуулагчийн өмчлөлд шилжсэнээр барьцаагаар хангагдах шаардлага үүснэ..." гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3-т заасан "Хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө... өмчлөх ...эрхтэй" гэснийг; Иргэний хуулийн 174 дүгээр зүйлийн 174.2 дахь заалтын "... Барьцаалагч нь банк, эсхүл банк бус санхүүгийн байгууллага бол энэ

заалт хамаарахгүй" гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1-д заасан "...хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна" гэснийг; мөн хуулийн 174.3 дахь заалт "Үүрэг гүйцэтгүүлэгч нь банк, банк бус санхүүгийн байгууллага бол ипотехийн зүйлийг шүүхийн журмаар худалдан борлуулахаар шүүхэд, эсхүл шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулахаар хуульд заасан журмын дагуу бүртгэлийн байгууллагад хүсэлтээ гаргана. Ипотехийн зүйлийг шүүхийн бус журмаар худалдан борлуулахад энэ хуулийн 175.5-175.7, 176, 177 дугаар зүйл хамаарахгүй" гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1-д заасан "...хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна", Арван зургадугаар зүйлийн 14-д заасан "...эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах, ...шударга шүүхээр шүүлгэх ...эрхтэй", Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 2-т заасан "...хөрөнгө чинээгээр ялгаралтан гадуурхаж үл болно", Дөчин долдугаар зүйлийн 1-

д заасан "...шүүх эрх мэдлийг гагцхүү шүүх хэрэгжүүлнэ", Дөчин долдугаар зүйлийн 2-т заасан "...шүүх эрх мэдлийг өөр байгууллага эрхлэн хэрэгжүүлэхийг хориглоно" гэснийг тус тус зөрчсөн байх тул хүчингүй болгосугай.

2. Үндсэн хуулийн цэцийн 2006 оны 2/04 дүгээр дүгнэлтийн тухай Монгол Улсын Их Хурлын 2006 оны 4 дүгээр сарын 26-ны өдрийн 30 дугаар тогтоолыг хүчингүй болгосугай.

3. Энэхүү тогтоол эцсийн шийдвэр тул гармагцаа хүчин төгөлдөр болохыг дурдсугай.

**ДАРГАЛАГЧ
ГИШҮҮД**

**Ж.БЯМБАДОРЖ
Н.ЖАНЦАН
Л.РЭНЧИН
П.ОЧИРБАТ
Ж.БОЛДБААТАР
Ж.АМАРСАНАА
Ч.ДАШНЯМ
Д.НАРАНЧИМЭГ**

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

2006 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдөр

Дугаар 26

Улаанбаатар хот

Эрчим хүчний тухай хуулийн зарим зүйл, заалтыг тайлбарлах тухай

Эрчим хүчний тухай хуулийн зарим зүйл, заалтыг нэг мөр ойлгож, зөв хэрэглэх явдлыг хангах зорилгоор Үндсэн хуулийн тавьдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дэх заалт, Шүүхийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.6.5-д заасныг удирдлага болгон Монгол улсын Дээд шүүхээс ТОГТООХ нь:

Эрчим хүчний тухай хуулийн зарим зүйл, заалтыг дурдснаар тайлбарласугай.

1. Хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.6 дахь заалтын "эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх сүлжээ" гэдэгт хоёр буюу түүнээс дээш аймгийн төвийг хамрах цахилгаан хангамжийн үйлчилгээ үзүүлж байгаа, хоорондоо холбогдсон эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх сүлжээг ойлгохоос гадна эх үүсвэргүй дамжуулах, түгээх сүлжээ нэгэн адил хамаарах бөгөөд эдгээр нь мөн нэгдсэн сүлжээнд орно.

2. Хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.8 дахь заалтын "үйлдвэрлэгчийн үнэ, диспетчерийн зохицуулалтын болон дамжуулах, түгээх, хангах үйлчилгээний төлбөр, импортын цахилгааны үнэ" зэргийг Эрчим хүчний зохицуулах газраас баталж, нийтлэггүй бол "үнэ" гэсэн ойлголтоор, харин уг газраас тус тусад нь буюу эдгээрийн аль нэгийг багтаан баталж, эрчим хүчний хэрэглэгчдэд мөрдүүлэхээр нийтэлж, нийтийн хүртээл болгосон бол "тариф" гэсэн ойлголтоор тус тус хэрэглэгдэнэ.

3. Хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.3 дахь заалтын "тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрчим хүч үйлдвэрлэхэд ашиглах түлш болон тоног төхөөрөмж, сэлбэгийн ажилгүйн нөөцийг бүрдүүлэх журам батлах" гэдгийг зөвхөн энэ хуулийн 12 дугаар

зүйлийн 12.1.1, 12.1.2-т заасан цахилгаан, дулаан үйлдвэрлэх ажиллагаанд хамааруулна. Хуулийн 12 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан бусад асуудалд, тухайлбал, тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр эрхлэн цахилгаан дамжуулах, диспетчерийн зохицуулалт хийх, цахилгаан дулаан түгээх, эрчим хүчээр зохицуулалттай болон зохицуулалтгүй хангах, цахилгаан импортлох, экспортлох, эрчим хүчний барилга байгууламж барих үйл ажиллагаанд Хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.3 дахь заалт хамаарахгүй.

4. Хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.3.3-т "эрх бүхий байгууллагаар баталгаажуулсан цахилгаан, дулааны тоолуураар хэрэглэгчийг хангах, тоолуурыг холболтын цэгт суурилуулах" гэснийг "эрх бүхий байгууллагаар баталгаажуулсан" гэдгийг Стандардчилал, Хэмжил зүйн байгууллагаар архан ёсоор баталгаажуулсныг хэлнэ.

Мөн заалтын "холболтын цэг" гэдэг нь дамжуулагч, түгээгч, хангагч болон хэрэглэгчийн цахилгаан, дулаан дамжуулах, түгээх сүлжээ, шугам, тоног төхөөрөмжийн өмчлөлийн буюу эзэмшлийн харьяалал, заагаар тодорхойлогдоно.

5. Хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.1-д "зохицуулалттай хангалтаар цахилгаан импортлох" гэдэг нь цахилгаан импортлох, импортлосон цахилгаанаа Эрчим хүчний зохицуулах газраас хянаж баталсан үнээр хэрэглэгчдэд худалдсан хэлнэ. Хэрэглэгчдэд цахилгаан худалдах эрх нь цахилгаан импортлох тусгай зөвшөөрөлтэй хамт олгогдсон байвал зохино.

6. Хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.4-т заасан "тусгай зөвшөөрөл авах тухай өргөдлийг хүлээн авснаас хойш 60 хоногийн" хугацааг сонирхогч хуулийн этгээд тусгай зөвшөөрөл авах тухай өргөдлөө энэ хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.2-т заасан баримт бичгийн хамт Эрчим хүчний зохицуулах газар буюу аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд хүлээлгэн өгсөн өдрөөс эхлэн тооцно.

7. Хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.1-д заасан "тусгай зөвшөөрөл олгосон нөхцөл өөрчлөгдсөн" гэдэгт тусгай зөвшөөрөл авах үед энэ хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.2-т заасан баримт бичгээр тогтоогдсон үндэслэл, нөхцөл, үзүүлэлтүүд өөрчлөгдсөнөөс шалтгаалан тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүргийг шинэчлэх, тусгай зөвшөөрөлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зайлшгүй шаардлага бий болсныг хамааруулан ойлгоно.

8. Хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.6-д заасан "бусад тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч" гэдэгт хүчингүй болсон тухайн тусгай зөвшөөрөлд заасантай ижил төрлийн ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрөл бүхий этгээдийг ойлгоно.

9. Хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.3-т заасан "үйл ажиллагааны тайлан бүртгэлээс тусад нь хөтлөх" гэдэг нь эрх бүхий байгууллагаас олгосон тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр хуулийн этгээдийн эрхэлж байгаа үйл ажиллагааны төрөл тус бүрээр, үндсэн тайлан бүртгэлээс тусад нь санхүүгийн тайлан, бүртгэл хөтлөхийг хэлнэ. Харин эдгээр нь санхүүгийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан дансны жагсаалтын дагуу бүртгэгдсэн байна.

ЕРӨНХИЙ ШҮҮГЧ ШҮҮГЧ

С. БАТДЭЛГЭР А. ДОРЖГОТОВ

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

2006 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдөр

Дугаар 27

Улаанбаатар хот

ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 24 ДҮГЭЭР БҮЛГИЙН ЗАРИМ ЗҮЙЛ, ЗААЛТЫГ ТАЙЛБАРЛАХ ТУХАЙ

Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг, энэ төрлийн гэмт хэрэг үйлдэгчдэд хүлээлгэх хариуцлагыг тодорхойлсон Эрүүгийн хуулийн 24 дүгээр бүлгийн зарим зүйл, заалтыг хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах, шүүн таслах ажиллагаанд нэг мөр ойлгож, зөв хэрэглэх явдлыг хангах зорилгоор Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавьдугаар зүйлийн нэг дэх хэсгийн 4 дэх заалт, Шүүхийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.6.5 дах хэсгийг удирдлага болгон Улсын Дээд шүүхээс ТОГТООХ НЬ:

1. Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хүний амь нас хохирох, бие махбодид нь хүндэвтэр, хүнд гэмтэл, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад үлэмж, их, онц их хэмжээний эд хөрөнгийн хохирол зэрэг хүнд хор уршиг учирдаг тул хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагч, прокурор, шүүх гэмт хэрэг үйлдэхэд нөлөөлсөн шалтгаан нөхцөлийг нэг бүрчлэн тогтоож, түүнийг арилгуулах талаар хуульд заасан арга хэмжээ авч байвал зохино.

2. Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгчдэд шүүхээс үндсэн болон нэмэгдэл ял оногдуулахдаа Эрүүгийн хуулийн 55, 56 дугаар зүйлүүдэд заасан ял хөнгөрүүлэх болон хүндрүүлэх нөхцөл байдлаас гадна гэмт хэргийн улмаас иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад учирсан эд хөрөнгийн буюу эд хөрөнгийн бус хохирлын хэр хэмжээ, шинж чанар, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын талаарх хууль, тогтоомжийн зөрчлийн шинж чанар,

гэмт этгээдийн хувийн байдал зэргийг харгалзан үзэх нь зүйтэй.

3. Хуулийн 215, 217-222 дугаар зүйлүүдэд заасан хүний бие махбодид учирсан гэмтлийн зэргийг шүүх эмнэлгийн шинжээчийн дүгнэлтээр заавал тогтоосон байвал зохино.

4. Хуулийн 215 дугаар зүйлийн 215.1 дэх хэсэгт заасан "**жолооч хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль тогтоомж зөрчих**" гэдэгт Монгол Улсын Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, Замын хөдөлгөөний дүрмээр тогтоосон хэм хэмжээ, журмыг гэм буруутайгаар зөрчсөнийг ойлгоно.

5. Хуулийн 215 дугаар зүйлийн 215.1 дэх хэсэгт заасан "**үлэмж хэмжээний хохирол**" гэдэгт тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад учирсан эд хөрөнгийн шууд хохирол нь мөн хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан мөнгөн илэрхийлэлд оруулснаар гэмт хэрэг үйлдэх үед мөрдөгдөж байсан хууль тогтоомжид заасан нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг тавиаас дээш нэг зуун хорин тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх, 215 дугаар зүйлийн 215.2, 217, 218, 219 дүгээр зүйл, 220 дугаар зүйлийн 220.1, 221 дүгээр зүйлийн 221.1, 222 дугаар зүйлийн 222.1 дэх хэсэгт тус тус заасан "**их хэмжээний хохирол**" гэдэгт эд хөрөнгийн шууд хохирлыг мөнгөн илэрхийлэлд оруулснаар нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг нэг зуун хорин тавиаас дээш хоёр зуу дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх, 215 дугаар зүйлийн 215.3, 220 дугаар зүйлийн 220.2, 221 дүгээр зүйлийн 221.2, 222 дугаар зүйлийн 222.2 дах хэсэгт

тус тус заасан "онц их хэмжээний хохирол" гэдэгт эд хөрөнгийн шууд хохирлыг мөнгөн илэрхийлэлд оруулснаар нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг хоёр зуугаас дээш дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээтэй хохирол тус тус учруулсан байхыг хэлнэ.

6. Тээврийн хэрэгсэлд учирсан эвдрэлийн хэмжээг тодорхойлоходоо түүний эд ангийн элэгдэл хорогдлыг хасч, эвдэрч гэмтсэнийг засаж сэргээхэд шаардагдах эд анги, бусад материалын үнийг оруулан тооцно.

Харин тээврийн хэрэгслийн эвдэрч гэмтсэнийг засаж сэргээхэд гарсан ажлын хөлсийг тухайн этгээдийн гэм буруутай эсэхийг хэлэлцэх хохирлын хэмжээнд оруулан тооцохгүй бөгөөд үүнтэй холбоотой зардлыг иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх журмаар шүүхэд нэхэмжлэл гарган шийдвэрлүүлж болно.

Мөн хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын шатанд хэрэг шалгагдаж байх хугацаанд тухайн тээврийн хэрэгслээр олох байсан орлого, цалин хөлсийг хохирлын хэмжээнд оруулахгүй.

7. Хуулийн 215 дугаар зүйлийн тайлбарын "өөрөө явагч бусад машин" гэдэгт зам, барилга, хөдөө аж ахуйн болон тусгай зориулалт бүхий бүх төрлийн өөрөө явагч машин механизм, тэдгээрийн ажлын тоног төхөөрөмж зэргийг ойлгоно.

8. Тээврийн хэрэгсэл жолоодож явсан этгээд замын хөдөлгөөнд оролцоходоо нийтийн хэрэгцээний замд тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдлын болон ашиглалтын журам зөрчиж гэмт хэрэг үйлдсэн тохиолдолд Эрүүгийн хуулийн энэ бүлэгт заасан гэмт хэргийн аль тохирох зүйл, хэсгээр эрүүгийн хариуцлага хүлээнэ.

Хэрэв уг этгээд хэдийгээр тээврийн хэрэгсэл жолоодож явсан боловч уул уурхай, зам, барилга, ачиг буулгах, засвар үйлчилгээ хийх зэрэг тодорхой нэг ажил үйлдвэрлэл явуулах дүрэм, заавар болон хөдөлмөр хамгааллын журам зөрчиж хор уршиг учруулсан байвал энэ нь тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал болон ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг болохгүй учир уг үйлдлийг Эрүүгийн хуулийн аль тохирох зүйл, хэсгээр зүйлчилнэ.

9. Тээврийн хэрэгсэл жолоодож явсан этгээд Эрүүгийн хуулийн 215 дугаар зүйлийн хэд хэдэн хэсгүүдэд заасан гэмт хэргийн бүрэлдэхүүнийг буй болгосон бол тухайн зүйлийн хамгийн хүнд ялтай хэсэгт зааснаар эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ.

10. Тээврийн хэрэгсэл жолоодож явсан этгээд тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдлын болон ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэний дараа хохирогчид яаралтай тусламж үзүүлээгүй, осол гарсан талаар зохих байгууллага, албан тушаалтанд мэдэгдээгүй, эсхүл хэргийн газраас зугтаасан бол Эрүүгийн хуулийн 216 дугаар зүйлд зааснаар давхар зүйлчилнэ.

Харин жолоочтой цуг явсан этгээд осол болсныг болон хохирогчийн биед гэмтэл учирсныг мэдсээр байж түүнд яаралтай тусламж үзүүлээгүй,

эсхүл тусламж үзүүлэх шаардлагатайг зохих байгууллагад мэдэгдээгүй бол Эрүүгийн хуулийн 107 дугаар зүйлийн аль тохирох хэсгээр эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ.

11. Хуулийн 216 дугаар зүйлийн 216.1 дэх хэсэгт заасан "хохирсон хүнд яаралтай тусламж үзүүлээгүй" гэдэгт тээврийн хэрэгсэл жолоодож явсан этгээд зам тээврийн осол гаргасны дараа хохирогчид эмнэлгийн яаралтай тусламж үзүүлэх шаардлагатай болсныг мэдсэн бөгөөд туслах бололцоо байсан атлаа түүнд эмнэлгийн анхны тусламж үзүүлээгүй, түргэн тусламж дуудаагүй, осол болсон газарт ойр байгаа эмнэлгийн байгууллагад аль тааралдсан тээврийн хэрэгслээр хүргүүлэх буюу зайлшгүй тохиолдолд өөрийн жолоодож яваа тээврийн хэрэгслээр хүргэх арга хэмжээ аваагүй зэргийг хамааруулан ойлгоно.

Мөн зүйл, хэсгийн "хэргийн газраас зугтаасан" гэдэгт тээврийн хэрэгсэл жолоодож явсан этгээд зам тээврийн осол гаргасан үйлдлээ нуух, хариуцлагаас зайлсхийх зорилгоор ослын газрыг тээврийн хэрэгслээр, эсхүл явганаар санаатай орхиж явсан үйлдлийг хэлнэ.

Харин ослын улмаас тээврийн хэрэгсэл жолоодож явсан этгээд өөрөө гэмтсэн учраас хохирсон хүнд яаралтай тусламж үзүүлж чадаагүй, осол гарсан талаар зохих байгууллага, албан тушаалтанд мэдэгдэх боломжгүй байсан бол түүнд Эрүүгийн хуулийн 216 дугаар зүйлд зааснаар эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхгүй.

12. Хүнийг санаатай алах, бие махбодид нь гэмтэл санаатай учруулах, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын эд хөрөнгийг устгах, гэмтээх зорилгоо хэрэгжүүлэхдээ гэмт этгээд тээврийн хэрэгслийг зэвсэг, хэрэгсэл болгон ашигласан бол хор уршгийн байдлыг харгалзан түүний үйлдлийг хүний амь бие, эрүүл мэндийн буюу өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн аль тохирох зүйл, хэсгээр зүйлчилнэ.

13. "Бүрэн бус тээврийн хэрэгсэл" гэдэгт Стандартчилал, хэмжил зүйн үндэсний төвөөс батлан гаргасан "Авто тээврийн хэрэгслэлийн техникийн байдалд тавих ерөнхий шаардлага" болон "Замын хөдөлгөөний дүрэм" -ээр тээврийн хэрэгсэлд тавих техникийн шаардлагыг хангаагүй тээврийн хэрэгслийг ойлгоно.

14. "Жолоодох эрхийн үнэмлэхгүй этгээд" гэдэгт тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхийн үнэмлэх аваагүй, мөн захиргааны шийтгэлийн журмаар болон шийтгэх тоогоолоор тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхээ хасуулсан, тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхтэй боловч тухайн ангиллын тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхгүй хүмүүс хамаарна.

15. "Согтуурсан буюу мансуурсан этгээд" гэдэгт Архидан согтуурахтай тэмцэх тухай хуулийн 3 дугаар зүйлд заан тодорхойлсон согтууруулах ундаа болон мансууруулах, сэтгээд нөлөөлөх эм, бэлдмэл, бодисыг хэрэглэснээс өөрөө үйл ажиллагааг удирдан жолоодох, өөртөө хяналт тавих чадваргүй болсон этгээдийг ойлгоно.

Согуурлын хэмжээг зориулалтын төхөөрөмж болон бусад шинжилгээгээр, мансуурлын байдлыг шүүх эмнэлгийн шинжээчийн дүгнэлтээр заавал тогтоосон байвал зохино.

16. "Өөрийн үйл ажиллагааг удирдан жолоодох, өөртөө хяналт тавих чадваргүй болсон байдал" гэдэг нь хүрээлэн байгаа юмс үзэгдлүүдийг зөв тусгах ба танин мэдэх сэтгэцийн үйл ажиллагаа алдагдан, тэдгээрийг гаж буруугаар, хий хоосноор, хувирч өөрчлөгдсөнөөр тусгах, тэдгээрийн хоорондын харилцаа холбоог саланги, тасархай, авцалдаагүй байдлаар хүлээж авах, буруу ойлгох зэрэг хэвийн бус байдлыг хэлнэ.

17. Зам тээврийн ослын улмаас учирсан эрүүл мэндийн болон эд хөрөнгийн хохирлын хэр хэмжээ, шинж чанар нь Эрүүгийн хуулийн 215 дугаар зүйлд заасан гэмт хэргийн бүрэлдэхүүнийг буй болгоогүй боловч тээврийн хэрэгсэл жолоодож явсан этгээд мөн хуулийн 216 дугаар зүйлд заасан гэмт хэргийг үйлдсэн тохиолдолд эд хөрөнгийн хохирол хүлээсэн иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагыг иргэний нэхэмжлэгчээр заавал тогтоож, хохирлын асуудлыг нь эрүүгийн хэрэгтэй нь нэг мөр шийдвэрлэж байвал зохино.

18. Түүнчлэн ослын улмаас учирсан эрүүл мэндийн болон эд хөрөнгийн хохирлын хэр хэмжээ, шинж чанар нь гэмт хэргийн бүрэлдэхүүнийг дангаар бий болгох үндэслэлгүй байвал тээврийн хэрэгсэл жолоодож явсан этгээдтэй холбоотой зөрчлийн асуудлыг эрх бүхий албан тушаалтан Захиргааны хариуцлагын тухай хуульд зааснаар шийдвэрлэх бөгөөд харин хохирогч өөрт учирсан эд хөрөнгийн хохирлоо иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх журмаар шүүхэд нэхэмжлэл гарган шийдвэрлүүлж болно.

19. Зам тээврийн ослын улмаас хүний бие махбодид хөнгөн гэмтэл, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад Эрүүгийн хуулийн 29 дүгээр зүйлд заан тодорхойлсон үлэмж хэмжээнээс бага хэмжээний эд хөрөнгийн хохирол учирсан нь гэмт хэргийн бүрэлдэхүүнийг дангаар бий болгохгүй тул ослын улмаас эдгээрээс өөр хор уршиг учруулсанд нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэж байгаа бол дээр дурдсан хохирол хүлээсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг иргэний нэхэмжлэгчээр заавал тогтоож, тэдгээрт учирсан эд хөрөнгийн хохирлыг эрүүгийн хэрэгтэй нэг мөр шийдвэрлэж байх нь зүйтэй.

Энэ тохиолдолд гэмт хэрэгт тооцохгүй болсон хүний бие махбодид хөнгөн гэмтэл, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад үлэмж хэмжээнээс бага хэмжээний эд хөрөнгийн хохирол учруулсныг

гэмт этгээдийн гэм буруутай эсэхийг хэлэлцэх хохирлын хэр хэмжээ, шинж чанарт оруулан тооцохгүй.

20. Хуулийн 220, 221 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийн субъект нь аж ахуйн нэгж, байгууллагын тээврийн хэрэгслийн техникийн бүрэн бүтэн байдал, ашиглалтын аюулгүй ажиллагаанд албаны хувьд хяналт тавих үүрэг бүхий ажилтан байна.

21. Хуулийн 223 дугаар зүйлд заасан гэмт хэргийн бүрэлдэхүүний объектив тал нь бусдын өмчлөлд байгаа тээврийн хэрэгслийг эзэмшигчийн зөвшөөрөлгүйгээр авч явсан үйлдэл байх бөгөөд субъектив талын шинж нь гэм буруугийн шууд санаатай хэлбэрээр илэрнэ. Энэ гэмт хэргийн сэдэл нь тухайн тээврийн хэрэгслийг өөрийн өмч болгох гэсэн зорилгогүй, түр зуур унах, дүрсгүйтэх, зугатаах, оргох зэрэг хэлбэртэй байдгаараа бусдын эд хөрөнгийг хулгайлах, булаах, дээрэмдэх, гэмт хэргээс ялгаатай.

Тээврийн хэрэгслийг хадгалах, хамгаалах, үүрэг бүхий этгээд тээврийн хэрэгслийг эзэмшигчийн зөвшөөрөлгүйгээр дур мэдэн авч явсан бол Эрүүгийн хуулийн 223 дугаар зүйлээр эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ.

Харин тээврийн хэрэгслийг эзэмшигчийн зөвшөөрөлгүйгээр авч, түүнийг нь бусдад худалдсан, арилжсан, эд ангиар нь салгаж эзлбэгээр ашигласан бол тухайн тээврийн хэрэгслийг авсан арга, хэлбэрийг нь харгалзан өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн аль тохирох зүйл, хэсгээр зүйлчилнэ.

22. Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас тээврийн хэрэгсэлд учирсан эвдрэлийн үнэлгээ, хэмжээг хөрөнгийн үнэлгээ хийх тусгай зөвшөөрөлтэй иргэн, хуулийн этгээдээр тогтоолгоно.

23. Иргэний хуулийн 498 дугаар зүйлийн 498.1, 498.2, 498.5 дах хэсэг, 499 дүгээр зүйл болон мөн хуулийн 52 дугаар бүлгийн бусад зүйл, хэсэгт заасан гэм хорыг арилгах талаар эрүүгийн хэрэгт иргэний нэхэмжлэл гаргасан бол холбогдох иргэн, хуулийн этгээдийг иргэний хариуцагчаар тогтоон, байцаан шийтгэх ажиллагаанд оролцуулан уг асуудлыг нэг мөр хянан шийдвэрлэж байвал зохино.

ЕРӨНХИЙ ШҮҮГЧ С.БАТДЭЛГЭР

ЭРҮҮГИЙН ХЭРГИЙН ТАНХИМЫН ТЭРГҮҮН Д.БАТСАЙХАН

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас гаргав
Хаяг: <<Төрийн мэдээлэл>> эмхтгэлийн зөвлөл

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
Хэлэлцэх хэсэгт хэвлэв

Улаанбаатар-12
Төрийн ордон

☎ 265958
Индекс 14003

☎ 329487
Хэлэлцлийн хуудас 4